

Komparace výchovných postupů mateřských škol dle edukační filozofie

Ivana Skalová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana SKALOVÁ**
Osobní číslo: **H108266**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Komparace výchovných přístupů mateřských škol
dle edukační filozofie**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS Metodika psaní odborného testu a výzkum v sociálních vědách. Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu.

Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena: na analýzu vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání klasických mateřských škol a porovná s programy alternativních vzdělávacích směrů, jazykově zaměřených mateřských škol apod a předškolních zařízeních ve městech a menších obcích. Součástí bude zmapování a rozbor edukačních činností v různě pojatých programech předškolního vzdělávání dětí. Na základě této analýzy bude provedeno srovnání a vyslovení názoru o kladech a záporech jednotlivých přístupů.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Bečvářová,Z. Kvalita, strategie a efektivita MŠ.Praha:Portál,2003

Gillnerová,I.Psychologie pro učitelky MŠ.Praha:Porál,2010

Henek,T.Hrou připravujeme na školu.Praha:SPN,1975

Koťátková,S.Dítě a mateřská škola.Praha:Grada,2008

Looseová,A.Grafomotorika pro děti předškolního věku.Praha:Portál,2007

Smolková,T..Dítě v úctě přijmout.Praha:Maitrea,2007

Svobodová,E..Vzdělávání v MŠ.Praha:Portál,2010

Švaříček,R..Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.Praha:Portál,2007

Matějček,Z.Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte.Praha:Grada, 2004

Montessori,M.Objevování dítěte,Praha:SPS Praha,2001

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petr Sýkora, Ph.D.

Katedra sociální pedagogiky

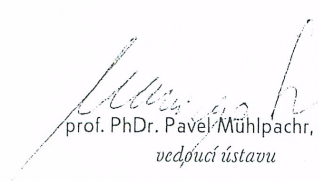
Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

L.S.

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Práce je zaměřena na porovnání vzdělávacích programů klasických, alternativních a jazykově zaměřených předškolních zařízení. Současně je brána v úvahu i lokalita, tedy zda se jedná o město či obec. V úvodu práce bylo nutné si ujasnit, které zařízení je považováno za klasické a které za alternativní. Majoritní část mé bakalářské práce tvoří komparace všech výše uvedených typů školek a spolu s tím i jejich srovnání s ostatními zařízeními pečujícími o děti v předškolním věku. Zaměřila jsem se také na odlišnosti v pedagogických metodách, a zda je dětem poskytnuta výuka cizího jazyka. Součástí práce je historický vývoj těchto zařízení a s jakými potížemi se v současnosti potýkají.

Dále se práce zabývá zákony a vyhláškami umožňujícími provozování školských zařízení a popisu jednotlivých zařízení a odlišností od ostatních zařízení podobného typu.

Klíčová slova: klasické předškolní zařízení, alternativní předškolní zařízení, dítě, pedagog

ABSTRACT

Thesis is focused on comparing the educational programs of classical, alternative and linguistically oriented preschools. The location is also considered, whether it is a city or village. In the beginning of the task, it was necessary to clarify that the facility is considered a classic or alternative. The major part of my bachelor thesis is a comparison of all the above types of nurseries and along with it, their comparison with other facilities caring for children of preschool age. I also concentrated on the differences in teaching methods, and whether children are given the teaching of a foreign language. The work includes the historical development of these facilities, and what difficulties they currently face. Furthermore, the work deals with the laws and regulations allowing the operation of school facilities, the description of individual appliances and differences from other similar type of facilities.

Keywords: Classical preschool facility, alternative preschool facility, educator, educator

Poděkování, panu Mgr. Petrovi Sýkorovi, Ph.D. za trpělivost a všem ostatním za poskytnuté rady a postřehy.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE	11
2 ZÁKONY A VYHLÁŠKY	13
2.1 ŠKOLSKÝ ZÁKON.....	13
2.2 OSTATNÍ VYHLÁŠKY	15
3 MATEŘSKÉ ŠKOLY	18
3.1 KLASICKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY	20
3.2 ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	23
3.2.1 WALDORFSKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	24
3.2.2 MONTESSORI MATEŘSKÉ ŠKOLY	26
3.2.3 DALTONSKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	30
3.2.4 LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	30
3.3 DĚTSKÁ CENTRA.....	31
3.4 SOUKROMÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	32
3.5 SPECIÁLNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	33
4 RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PLÁN	33
4.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	34
4.2 CIZÍ JAZYK V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	35
5 VZDĚLÁVÁNÍ	36
6 UČITELKA	37
7 HRA	37
8 PRAVIDLA A NÁVYKY	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55

ÚVOD

Mateřské školy jsou instituce, kterými za roky svého trvání, prošlo nespočítatelné množství dětí a ještě další budou tato zařízení navštěvovat. Většina z nás, má na tato zařízení, jen ty nejlepší vzpomínky. Pamatujeme si na hodnou paní učitelku nebo na svoji první lásku či obrázek pro maminku nebo jinou blízkou osobu, který je uchováván jako rodinný klenot. Určitě každý z nás ráno slyšel větu: „, probud' se, jdeme do školky, kamarádi čekají“ nebo jinou podobnou, kterou nás maminky budily ráno do školky. Myslím si, že i teď, je to stejné a bude to tak i za několik let.

V současné době je problematika mateřských škol i ostatních zařízení, pečujících o děti ve věku od 3 let a dětí mladších, do nástupu povinné školní docházky silně medializována. Veřejnost se dozvídá, že školy jsou plné, míst nedostatek. Situace už je tak vážná, že ji řeší i vláda, která slibuje více peněz na výstavbu nových předškolních zařízení, s podmínkou, že pokud daná obec se rozhodne financovat výstavbu nové školy, z fondu obdrží polovinu ceny, s podmínkou, že dané zařízení musí být využitelné i jinak, až pomine boom dětí. Dalším možným řešením tohoto problému, může být zřízení dětské skupiny a možnost odpočtu nákladů za péči o dítě si odečíst z daní, prozatím toto řešení nebylo schváleno senátem. Rodiče chtějí umístit dítě do zařízení pečující o malé děti a mít možnost znovu nastoupit do zaměstnání a tím si vylepšit svou ekonomickou situaci.

Mateřské školy v České republice existují v největší míře v rámci jednotné vzdělávací soustavy. Nabízí se různé možnosti, klasická školka, alternativní škola a soukromé zařízení. V těchto zařízeních pracují kvalifikovaní zaměstnanci, jak na postu pedagogických, tak i nepedagogických pracovníků. Každá mateřská škola má svůj školní vzdělávací plán, kterým se řídí. Obecným cílem výchovně vzdělávacího procesu všech těchto zařízení je harmonický rozvoj dítěte předškolního věku, hlavní důraz je kladen na oblast citovou, morální i fyzickou oblast. Všechna tato zařízení jsou plně přizpůsobena pro práci s malými dětmi. Jsou krásně barevná, protože většinou sídlí ve starších budovách a díky probíhajícím rekonstrukcím a revitalizacím se proměnily v domy, ve kterých se dětem určitě bude líbit. Poměrně velké množství školek má své logo, na kterém jsou usmívající se děti, sluníčko, duha nebo různé druhy zvířat. Některé mateřské školy mají i své názvy, můžeme se setkat s MŠ Pramínek, Skřivánek, Jůlinka a samozřejmě mnoho dalších názvů. Své názvy mají i jednotlivé třídy a to podle barev, rostlin nebo různých zvířat. Nezáleží na tom, jestli je to školka klasická, alternativní nebo soukromá. I když, co je klasická školka a co alternativní? Slovo alternativní znamená možnost volby mezi dvěma nebo více způsoby

nebo volitelný způsob řešení, ale i možnost, která je právě v módě. Pro význam slova klasický se nejvíce hodí obvyklý a osvědčený dříve. Jak tedy rozlišit, co je klasická školka a co alternativní? Jak se odlišuje alternativní od klasické? Žijeme v demokratické společnosti, máme možnost výběru, možnost volby a záleží jen na nás, co si zvolíme a jak toho dosáhneme.

Toto budou hlavní otázky celé mé práce. I soukromá zařízení pečující o malé děti mohou být klasická i alternativní. Pokusím se zjistit, čím se jednotlivá zařízení od sebe liší, ale i co mají shodné a proč to mají shodné. Ve své práci se chci věnovat tématu porovnávání výchovných přístupů v mateřských školách. Musíme si uvědomit, kolik času dítě v tomto zařízení tráví, že čas strávený s paní učitelkou, je někdy delší než ten s rodiči. Proto je i velmi důležitá komunikace mezi rodičem a pedagogem. Stejně tak je pro dítě potřebný pobyt mezi vrstevníky a novými kamarády.

Cíl: Práce bude zmapovat problematiku předškolního vzdělávání. Možnosti výběru mateřské školy, jejího zaměření a vzdělávacího programu. Jestli se dá jednoznačně říci, jaký způsob vzdělávání je pro dítě předškolního věku vhodnější. Který model mateřské školy poskytuje dítěti lepší základy do života a pro další vzdělávání.

Metody: Chtěla bych formou rozhovoru s rodiči zjistit, proč si zvolili právě toto školské zařízení. Co se jim v daném zařízení líbí a nelíbí, jaká je spolupráce mezi rodičem a pedagogem. Jak dlouho čekali na umístění dítěte do školky. Co pro ně bylo rozhodující, pro jejich volbu. Zda to bylo místo, pověst paní učitelky nebo program předškolního zařízení. Rozhovorem s pedagogy zjistit, jak jsou spokojeni s programem daného zařízení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE

Myšlenka mateřských škol je asi 200 let stará. FRIEDRICH FRÖBEL v Německu a MARIA MONTESSORI v Itálii přispěli prvními podněty k formě cílené péče o děti. Hlavním úkolem takových zařízení byl dozor a zaopatření dětí, ochrana před poškozením zdraví a v další řadě také požadavek odpovídajících trávení volného času. Rozhodující význam, pro přechod mateřských škol ze zařízení ochranného typu, ve vzdělávací instituci mělo období po druhé světové válce. (Kern, Hans. Přehled psychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 1999, 138 s. ISBN 80-7178-462-5).

Se vznikem prvních českých institucí pro předškolní výchovu je spjata činnost Jana Vlastimíra Svobody. V roce 1832 se stal učitelem v nově založené opatrovně v Praze a deset let se věnoval jejímu rozvoji. Současně se snažil zpracovat metodiku předškolní výchovy v duchu obrozeneckých představ, které viděly v opatrovnách nové centrum pro pěstování mateřského jazyka a pro všestrannou výchovu dětí. (Vladimír Jůva sen. a jun. Stručné dějiny pedagogiky. 1. vydání Paido 1997).

J.V. Svoboda (1.10.1803 – 27.9.1844). Vystudoval filozofii v Praze. Jeho výchovný program vycházel ze zásad J. A. Komenského, kterými jsou, všestrannost a posloupnost. Nabádal k pozorování dětí, zdůrazňoval osobní příklad vychovatelů i rodičů. V díle *Školka* rozvinul metodiku předškolní výchovy a počátečního vyučování. Na obecní útraty byl vyslán na studie do ciziny, aby se seznámil s opatrovnami pro malá dítky. Ta se pod jeho správou stala vzorným a vzorovým ústavem pro pozdější opatrovny 70. let 19. století. Děti měly získat vědomosti o svém okolí, o věcech, zvířatech, rostlinách, lidském těle i o různých druzích lidské činnosti. Denní program probíhal na čerstvém vzduchu v zahradě, dříve byly děti pouze v budově. Pomocí her, říkanek a zpěvu, připravoval svěřence na vstup do školy. Děti měly malé nářadíčko, na kterém jim vysvětloval práci řemeslníků. Učil je základům čtení. Jeho svěřenci tak přicházeli v šesti letech se solidním základem na běžné školy. Jeho vlivem se rozšířil pro předškolní instituci lidový název školka. Z instituce, která dříve pouze hlídala děti v době, kdy matky byly v zaměstnání, se stala instituce výchovně vzdělávací. Předstihl svou dobu, jak metodami, tak i způsoby učení. Svou nauku o prvopočátečním vychování a čtení vyložil v 57 praktických cvičeních ve spise: *Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dítek k věcnému vybroušení rozumu a u šlechtění srdce, s navedením ke čtení, počítání a rýsování pro učitele, pěstouny a rodiče* (Praha, 1839); do školy uvedl první čítanku v ilustrované knížce: *Malý*

Čtenář čili Čítanka pro malé děti (t., 1840, 5. vyd. 1853); dále vydal: První písar čili Praktické navedení k prvopočátečnímu psaní pro učitele a pěstouny (t., 1841); Malý Čech a Němec čili Prvopočáteční české a německé cvičení k mluvení (t., 1843, 4. vyd. 1853) a Sebrání českých písní, třicet písní pro dívky (t., 1836). <http://leccos.com/index>.

Ve 20. století byla předškolní výchova ovlivněna Reformním hnutím, které vzniklo jako reakce na Fröbelismus (zmechanizovaná práce s dárky, absolutní potlačení dětské individuality, přeintelektualizovaný rozvoj dítěte). Rozvíjely se dva hlavní proudy - mateřská škola jako doplnění rodinné výchovy a mateřská škola jako příprava na základní vzdělání. V období po 2. světové válce vzešlo od pedagogů "pokusníků", kterým byla např. Ida Jarníková. Ta začala pracovat s prvním rámcovým vzděláváním, rozdělila školní rok podobně, jak to známe dnes - od letních prázdnin do Vánoc, od Vánoc do Velikonoc a od Velikonoc do letních prázdnin - dnes podle ročních období a jednotlivá témata rozdělila na týdenní bloky. Anna Süsová rozdělila prostory mateřské školy na 3 – hernu, učebnu a zahradu. Zabývala se jejím vybavením, což zůstalo dodnes. Nábytek má být přizpůsoben dětem tak, aby zvládaly sebeobsahu - malé židle, stoly, toalety, ale také má být variabilní.

V roce 1948 byl vydán „Zákon jednotné škole“ a docházelo k rozrůstání počtu MŠ. Mateřská škola je nepovinná. Do roku 1965 vzrůstá kvalita předškolního vzdělávání, především v oblasti estetické a dramatické. V období let 1965 – 75 se plně rozvíjí typický socialistický přístup (dětem se čtou sovětské pohádky, všechny vzdělávací programy jsou ve všech MŠ totožné. V roce 1976 se zásadně mění struktura školství, mateřské školy se pro předškoláky staly povinné. Děti se už v mateřských školách učily základy psaní, počítání. Důsledkem bylo přetěžování, nebyly na školu připravené ani zralé.

S odchodem komunistického režimu navázala předškolní pedagogika na období „Reformního hnutí“ a přijala osobnostně orientovaný cíl předškolní výchovy. Do popředí vystupuje individuální přístup k dítěti, empatie ze strany učitelky, začala se rozvíjet integrace dětí se speciálními potřebami a interkulturní výchova. V tomto období docházelo k rozvoji alternativních pedagogických směrů, jako jsou např. Walfdorská pedagogika, Zdravá škola nebo Montessori systém.

2. zákony a vyhlášky

Pro zřízení a činnost jakéhokoliv předškolního zařízení je třeba se řídit platnou legislativou naší republiky.

2.1 ŠKOLSKÝ ZÁKON

561/204 sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Tento zákon stanovuje:

Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.

Ředitel mateřské školy stanoví v dohodě se zřizovatelem místo, termín a dobu pro podání žádosti o přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání od následujícího školního roku a zveřejní je způsobem v místě obvyklým.

Ředitel mateřské školy rozhoduje o přijetí dítěte do mateřské školy, popřípadě o stanovení zkušebního pobytu dítěte, jehož délka nesmí přesáhnout 3 měsíce.

K předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Pokud nelze dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky přijmout z kapacitních důvodů, zajistí obec, v níž má dítě místo trvalého pobytu, zařazení dítěte do jiné mateřské školy.

Zřizovatel může určit mateřskou školu nebo její odloučené pracoviště ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele. Na tuto mateřskou školu nebo odloučené pracoviště se nevztahují odstavce 2 až 4 a § 35 odst. 1. O přijetí do této mateřské školy nebo odloučeného pracoviště rozhoduje ředitel na základě kritérií stanovených zřizovatelem, je-li jím stát, kraj, obec nebo svazek obcí, a v ostatních případech rozhoduje na základě kritérií stanovených vnitřním předpisem právnické osoby vykonávající činnost školy. Kritéria pro přijímání do mateřské školy se zveřejňují předem, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Pokud se vzdělává v mateřské škole dítě pravidelně kratší dobu, než odpovídá provozu, v němž je vzděláváno, může se ve zbývajících dobách vzdělávat další dítě, aniž by se započítávalo do počtu dětí v mateřské škole pro účely posouzení souladu s nejvyšším povoleným počtem dětí zapsaným v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144 odst. 1 písm. e).

V měsících červenci a srpnu lze přijmout do mateřské školy děti z jiné mateřské školy, a to nejvýše na dobu, po kterou jiná mateřská škola přerušila provoz. Na přijímání dětí podle věty první se nevztahuje nejvyšší povolený počet dětí zapsaný v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144 odst. 1 písm. e), ředitel mateřské školy však je povinen zajistit, aby počet dětí, které se účastní vzdělávání v témž okamžiku, nepřekročil nejvyšší povolený počet dětí.

V dalších ustanoveních daného zákona se dozvídáme, za jakých podmínek může ředitel po předchozím písemném upozornění rozhodnout o ukončení předškolního vyučování. *Těmi důvody může být neomluvená absence dítěte, delší než dva týdny. Dalším důvodem může být závažné narušování provozu mateřské školy zákonným zástupcem. Dalším důvodem může být doporučení lékaře nebo poradenského zařízení. A pokud zákonný zástupce opakovaně neuhradí úplatu za vzdělávání v mateřské škole nebo školní stravování ve stanoveném termínu a nedohodne s ředitelem jiný termín úhrady.*

Dále ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy, organizaci předškolního vzdělávání, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, jejich stravování a další speciální péči o děti.

Školský rejstřík je veřejný seznam, který je volně k nahlédnutí, pro ty kteří si chtějí zjistit nebo ověřit informace o školském zařízení. *Účinností zápisu školy a školského zařízení do rejstříku škol a školských zařízení vzniká právnické osobě, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, právo poskytovat vzdělávání a školské služby a právo vydávat doklady o vzdělání stanovené tímto zákonem, a to v rozsahu tohoto zápisu. Účinností zápisu školy a školského zařízení do rejstříku škol a školských zařízení vzniká právnické osobě, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územního samosprávného celku za podmínek stanovených tímto zákonem, a to v rozsahu tohoto zápisu.*

Do rejstříku škol a školských zařízení se zapisují tyto údaje:

druh školy nebo druh a typ školského zařízení a jejich resortní identifikátor,

název, sídlo, identifikační číslo, bylo-li přiděleno, právní forma a resortní identifikátor právnické osoby, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení,

název, sídlo a identifikační číslo, bylo-li přiděleno, a právní forma zřizovatele školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace, je-li jím právnická osoba, jméno a příjmení, státní příslušnost, místo trvalého pobytu nebo bydliště, pokud nemá na území České republiky místo trvalého pobytu, a datum narození tohoto zřizovatele, je-li jím fyzická osoba,

seznam oborů vzdělání, včetně forem vzdělávání nebo seznam školských služeb,

nejvyšší povolený počet dětí, žáků a studentů ve škole nebo školském zařízení, včetně jejich odloučených pracovišť, lůžek, stravovaných, tříd, skupin nebo jiných obdobných jednotek, uvedený v rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol a školských zařízení,

nejvyšší povolený počet žáků a studentů v jednotlivých oborech vzdělání a formách vzdělávání,

označení místa, kde se uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby,

vyučovací jazyk, nejde-li o jazyk český,

jméno, příjmení a datum narození ředitele školy nebo školského zařízení,

doba, na kterou je právnická osoba, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, zřízena, den zápisu a den zahájení činnosti školy nebo školského zařízení.
(www.msmt.cz/dokumenty)

2.2 OSTATNÍ VYHLÁŠKY

které se vztahují k činnosti a fungování těchto zařízení

- Zákon č. 1/1993 Sb. ústava České republiky - poskytuje obecný právní rámec.

Listina základních práv a svobod v čl. 33 zaručuje práva občanů a povinnosti státu v oblasti vzdělávání

- Vyhláška č.14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání - stanoví podmínky provozu a organizace mateřské školy, stravování dětí, péči o zdraví a bezpečnost dětí a dále úplatu za předškolní vzdělávání v mateřské škole, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí.

- *Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* - stanoví zásady a cíle speciálního vzdělávání, formy a organizaci speciálního vzdělávání, typy speciálních škol.
- *Zákon č. 71/1967 Sb., správní řád* - obecně upravuje veškerá řízení, při nichž se jedná o výkon státní správy neboli veřejné moci (např. zřizování, registraci a kontrolu MŠ, řešení sporů a vyřizování stížností, a další)
- *Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon* - stanoví podmínky živnostenského podnikání - mj. i v oboru péče o děti předškolního věku
- *Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník*, upravuje postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy, jakož i některé jiné vztahy s podnikáním související. Pro potřeby tohoto projektu především stanoví podmínky vzniku, fungování a zániku společností s ručením omezeným a veřejných obchodních společností, jež jsou nejčastějšími právními formami soukromých MŠ.
- *Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví* upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví a soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejich působnost a pravomoc. Konkrétně mateřských škol se týkají zejména části ohledně hygienických požadavků na prostory a provoz škol,
- *Zákon č. 3/2002 Sb. , o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)* upravuje v § 7 práva registrovaných církví a náboženských společností zřizovat církevní školy
- *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*, upravuje s účinností od 1.1.2005, předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání a kariérní systém.
- *Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*, provádí zákon č. 563/2004 a stanoví podrobnosti k tomuto zákonu.
- *Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech*. Stanoví zejména platové třídy a minimální platové tarify, dále příplatky, podmínky poskytování náhradního volna a další.

***Zákon č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením** upravuje dotace ze státního rozpočtu poskytované právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku..*

*- **Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů** upravuje tvorbu, postavení, obsah a funkce rozpočtů územních samosprávných celků a stanoví pravidla hospodaření s finančními prostředky územních samosprávných celků. Řídí se jím také hospodaření dobrovolných svazků obcí a zřizování příspěvkových organizací v oblasti školství svazkem obcí.*

*- **Zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech** upravuje v částech týkajících se mateřských škol finanční hospodaření příspěvkových organizací zřízených organizačními složkami státu, finanční kontrolu nad jejich hospodařením a podmínky zřizování státních fondů*

*- **Vyhláška č. 114/2002 Sb. o fondu kulturních a sociálních potřeb** upravuje výši tvorby fondu kulturních a sociálních potřeb, další příjmy a hospodaření s fondem v organizačních složkách státu a ve státních příspěvkových organizacích a příspěvkových organizacích zřízených územními samosprávnými celky.*

*- **Vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti**, upravuje požadavky na umístění, prostorové podmínky, ubytování, osvětlení, vybavení a úklid, zásobování vodou, odstraňování odpadků a splaškových vod, stravování a režim dne zotavovacích akcí. Dále tato vyhláška upravuje v příloze č. 1 skupiny potravin, které nelze na zotavovacích akcích pro děti podávat ani používat k přípravě pokrmů, a podmínky pro použití některých potravin, v příloze č. 2 náplň kurzu první pomoci pro zdravotníka zotavovacích akcí a škol v přírodě, v příloze č. 3 vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na zotavovací akci a škole v přírodě a v příloze č. 4 minimální rozsah vybavení lékárničky pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě.*

*- **Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých** stanoví ohledně mateřských škol a školských zařízení zařazených do rejstříku škol a školských zařízení hygienické požadavky na prostorové podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou a úklid. Tato vyhláška se vztahuje i na provozování živnosti péče o dítě do 3 let věku v denním režimu a živnosti mimoškolní výchova a vzdělávání, je-li živnost provozována v provozovně.*

- *Vyhláška č. 107/2005 Sb. o školním stravování upravuje organizaci školního stravování, zařízení.*

- *Vyhláška č. 137/2004 Sb. , o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných*

- *Vyhláška č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů pojednává o evidenci, záznamu a hlášení úrazů dětí při předškolním vzdělávání*

- *Vyhláška č.108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních*

- *Vyhláška č . 135/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na koupaliště , sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch.*

A samozřejmě předpisy, které si vypracovávají jednotlivá zařízení sama, jako je školní řád, provozní řád, požární směrnice, směrnice bezpečnosti práce a mnoho dalších dokumentů, které souvisí s provozováním zařízení.

3. MATEŘSKÉ ŠKOLY

Ted' už víme, kdo může být zřizovatelem mateřské školy, které děti mohou tato zařízení navštěvovat, a proto se můžeme začít podrobněji věnovat těm klasickým mateřským školám. Ale opět, co je klasická nebo tradiční škola? Velmi obtížně budeme hledat, tradiční předškolní zařízení. Téměř každá mateřská škola má nějaký kroužek, něčím se odlišuje od podobného zařízení ve vedlejší ulici nebo sousedním městě. V současnosti se ve valné většině předškolních zařízení projevuje originálnost, kreativita, která se projevuje, jak ve vzhledu a vybavení školek, tak především ve vzdělávacím programu. Záměrem předškolního zařízení je připravit dětem takové prostředí, podmínky a činnosti, aby chvíle strávené ve škole, pro ně byly plné pohody a radosti. Filozofií mateřské školy, je poskytnout dítěti dobré základy do života a pro další vzdělávání. Provázet je prvními kroky jeho života mimo rodinu a pomoci mu porozumět sobě i světu kolem sebe. Je třeba vycházet z předpokladu, že každé dítě má právo být jiné, mít jiné potřeby, rozvíjet se a učit se jiným tempem. Základní orientace práce školy je obsažena v rámcově vzdělávacím programu.

Místnosti v předškolních zařízeních mají své určení. Prostor šaten, kde má každé dítě svoji skříňku se svojí značkou, pro lepší zapamatování si svého prostoru. Ložnice s lehátky, sloužící k odpočinku nebo spánku dětí. Na stěnách bývají namalovaná spící nebo odpočívající zvířátka. Dalším prostorem je jídelna a nejdůležitějším prostorem je herna a ostatní

prostory, bez kterých by provoz školy nebyl možný. Součástí mateřské školy je i zahrada. Každá je jiná. Některá je na rovině, někde jsou i terénní nerovnosti, malé i vzrostlé stromy, najdeme i zařízení, kde jsou i malé zahrádky se zeleninou. Slouží během celého roku k pohybovým aktivitám a hrám, ale i k pořádání akcí, kterých se účastní rodiče a širší veřejnost. Důležitým místem na zahradě je pískoviště, kde děti mohou projevit svou fantazii a kreativitu, stavbou hradů, mostů, tunelů a bábovek různých tvarů. Bývají zde různé skluzavky, houpačky, hopsala a prolézačky. Vydlážděné části zahrad slouží k jízdě na koloběžce nebo na odrážedle, pro malování křídou. Někdy najdeme na zahradách i malý bazén, který ocení děti hlavně v parných dnech.

Než dítě nastoupí do daného předškolního zařízení, většina mateřských škol doporučuje rodičům „Desatero pro rodiče“

1. Nechávejte dítě občas bez Vaší přítomnosti, aby si zvyklo na jiné osoby a vrstevníky, umělo se odpoutat od rodiny.
2. Ved'te dítě k samostatnosti, zvláště v hygieně, oblékání a jídle.
3. Mluvte s dítětem o tom, co se ve školce dělá a jaké to tam je. Pokud má dítě chodit rádo do mateřské školy, nepoužívejte věty typu "...tam tě naučí poslouchat.“ Mluvte jen pravdu, neidealizujte. Pokud bude dítě plakat, buďte přívětiví, ale rozhodní a neprotahujte rozloučení. Komunikujte s učitelkou, důvěřujte jejím zkušenostem.
4. Dejte pro začátek dítěti s sebou něco důvěrného z domova, hračku, plyšáka.
5. Plňte své sliby - když řeknete, že přijdete po obědě, tak přijďte. Používejte konkrétní údaje jako po obědě, po svačině, ne jen obecné jako brzy, za chvíli, po práci. Nikdy dítěti nelžete cestou do školky, že jdete jenom na procházku, apod.
6. Udělejte si jasno v tom, jak prožíváte nastávající situaci vy. Děti dokážou velmi citlivě poznat projevy strachu u rodičů. Nepřiznávejte mu, že je vám také smutno, že se vám stýská.
7. Potomka za zvládnutý pobyt v mateřské školce pochvalte. Neříkejte, jaké to muselo být strašné vydržet bez maminky, naopak mluvte s ním o tom, co se ve školce dělalo, vyzdvihněte jeho pěkné zážitky.
8. Promluvte si s učitelkou o možnostech postupné adaptace dítěte - s dítětem nejprve můžete zůstat ve školce, ale zbytečně tuto dobu neprodlužujte, stačí první den. Pak

volte kratší samostatný pobyt dítěte ve třídě. V žádném případě nemůže být dítě ve školce od začátku na celý den!

9. Ujistěte dítě, že je do školky neodkládáte. Vysvětlete mu, proč do mateřské školy chodí. Každý má své povinnosti – vy práci, dítě školku. Buďte důslední. Když už jednou rozhodnete, že dítě půjde do mateřské školy, nedejte se přemluvit ani obměkčit pláčem a trvejte na svém.
10. Pokud bude dítě plakat, buďte přívětiví, ale rozhodní a neprotahujte rozloučení. Komunikujte s učitelkou, důvěřujte jejím zkušenostem.

3.1. KLASICKÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Jak vypadá takový den v takovém zařízení?

6:00 děti se scházejí – individuální hry a činnosti dětí, neřízená činnost a pohybová aktivita, společenská činnost

Ve stanovený čas odcházejí děti do svých oddělení, pokud je toto zařízení vícetřídní

8:30- 9:00 svačina,

9:00-9:30 dokončení her a činností, komunitní kruh, diskusní kruh, řízená činnost dětí

9:40-11:40 pobyt venku

11:50 oběd

12:15 – 14:00 odpočinek dětí, nespící děti nejméně 1/2 hodiny, děti které neusnou, mohou postupně vstávat a věnují se klidným činnostem a hrám tak, aby respektovaly spící kamarády, odcházejí děti, které jdou po obědě domů

14:15 svačina

14:30-16:30 společné hry dětí nebo pobyt na zahradě

16:30 ukončení činnosti MŠ

Jednotlivé školy se od sebe liší začátkem a koncem otvírací doby. Některé začínají později a také později končí. Většina zařízení se snaží co nejvíce přizpůsobit potřebám rodičů, ale samozřejmě nikdy nejde vyhovět úplně všem. Běžný provoz mateřské školy je od 6 hodin do 17 hodin.

V době od 6 hod. do svačiny si děti buď hrají samy, nebo s kamarády. Nerozhodnutým a nesmělým pomáhá činnost naplánovat paní učitelka.

Mezi svačinou a obědem je prostor pro řízenou činnost dětí, v případě pěkného počasí na procházce v okolí nebo na zahradě. Pokud počasí neumožňuje pobyt dětí venku, věnují se děti hrám v místnosti. Nejsou to však jen hry, je to i zpěv, tančení, hra na flétnu, výtvarná činnost, dramatická činnost. Veškeré činnosti jsou přizpůsobeny věku dětí, ročnímu období. Mateřské školy navštěvují divadelní představení pro děti, některá malá divadla přijíždí přímo do těchto zařízení. Zúčastňují se akcí pořádaných zřizovatelem, např. v období Vánoc školky vystupují se svým programem u rozsvěcování adventního stromu nebo na Mikulášském jarmarku. Většina předškoláku navštěvuje kurz plavání. Poslední rok v mateřské škole je věnován přípravě nástupu do první třídy a tím spojenými změnami, které nastanou. Tomu je věnována i velká část každodenního programu. Budoucí školáci se zdokonalují v mnoha oblastech a jsou na ně kladeny požadavky, které by měli zvládat.

Pohyb- během svého pobytu v předškolním zařízení si dítě zlepšuje v sebeobsluze, ovládnutí svého těla a samostatnosti. Prakticky to znamená, že se dítě umí samo obléci, zaváže si tkaničky i zapne knoflík. Umí správně stolovat, používat kapesník i toaletu.

Samostatnost- dítě by mělo být schopné kontrolovat a řídit své chování. Zvládne být občas bez rodičů a umí říci, co si myslí a dodržuje dohodnutá pravidla.

Znalosti- zvládne se orientovat ve svém okolí, ví, kde bydlí, kudy chodí na hřiště a do obchodu. Rozlišuje povolání, dopravní prostředky i členy rodiny.

Tvořivost- vnímá kulturní podněty a zvládá projevovat tvořivost. Zvládá pozorně sledovat divadelní nebo hudební představení. Umí a dokáže reprodukovat řadu básniček, písniček a říkadel.

Myšlení- zvládá jednoduché logické a myšlenkové operace a orientuje se v základních matematických pojmech. Zvládá číselnou řadu od 0 do 10 na prstech. Třídí tvary, dokáže je rozdělit podle velikosti, barev roztrídí předměty. Zná pojem nahoře, dole, pod, nad a uvnitř. Je schopno řešit jednoduché slovní příklady, hádanky a labyrinty.

Pravidla- je přiměřeně sociálně samostatné, vnímavé a schopné soužití s vrstevníky. Komunikace s vrstevníky i dospělými, poděkování i požádání, podělení se o hračky či sladkosti patří k pravidlům, jež umí předškoláci.

Vnímání- rozlišuje zrakové i sluchové vjemy. Umí rozeznat barvy velikosti, tvary a společné znaky jednotlivých věcí.

Manipulace- mělo by zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku a pravolevou orientaci. Používá lepidlo, nůžky, správně drží tužku. Poznává základní geometrické tvary a ví kde je vpravo a nalevo.

Jazyk a řeč- umí správně vyslovovat všechny hlásky, rozumí většině slov. Dovede vyprávět různé příběhy.

Pokud dítě výrazně nezvládá některou z těchto činností, je možné požádat o odklad povinné školní docházky. Dítě spolu s rodiči navštíví „Pedagogicko-psychologickou poradnu“, ta buď potvrdí problém, nebo poradí, jak s dítětem pracovat, aby případný nedostatek dohnalo. Další doporučení dává dětský pediatr, v jehož péči dítě je a zná jeho zdravotní stav.

V edukačním procesu mateřských škol se využívají formy a metody práce, které odpovídající věkovým zvláštnostem a potřebám dětí. Přednost se dává těm činnostem, které mají u dětí největší úspěch.

Metody používané v edukačním procesu mateřských škol:

- metoda založená na prožitku – nejsilnější prožitky vznikají při aktivní činnosti, vycházejí z toho, že prostředí školy je výjimečné a může být zdrojem vzpomínek na celý život, prožitky by měly být převážně pozitivní a ubezpečující dítě o tom, že svět je pro něj krásný a vstřícný.
- metoda vzoru – vychází z toho, že dítě v tomto věku je odkázáno na dospělé osobu a její péči, dospělý je mu vzorem v tom, jak se chovat k ostatním lidem, věcem a přírodě.
- metoda založená na hře – hra je nejpřirozenější činností dítěte, působí mu slast a zároveň vytváří prostor k učení, dítě potřebuje dostatek prostoru pro volnou hru i hru řízenou a je potřeba zachovat pocit spokojenosti a radosti.
- metoda založená na pohybu – tato metoda napomáhá zpřesňovat pohybové dovednosti, je příznivý i pro kognitivní schopnosti a návyky, v tomto období mají děti vyšší potřebu pohybu, k tomu je potřeba dostatečný prostor a možnost spontánního pohybu, jak v mateřské škole, tak i venku.

- metoda založená na manipulaci a experimentu – podporuje myšlení dítěte, které manipulací s předměty a materiály, má možnost zkoumat a experimentovat.
- metoda založená na komunikaci – dítě je vedeno k aktivnímu používání slov a řeči jako nástroj komunikace, stejně tak i k používání verbální i neverbální techniky komunikace.
- metoda založená na tvoření – je pro dítě důležitá jako proces, samotný výsledek není až tak důležitý, jako činnost sama, ke tvorbě dítěti poskytneme dostatek různorodého materiálu (stavebnice, skládky, výtvarné potřeby, atd.)
- metoda založená na myšlenkových operacích – předškolní dítě je zvědavé, zajímá se o vše, co ho obklopuje, evokováním minulých zkušeností a znalostí, otázkami a podněty k přemýšlení, tím ho učíme hledat souvislosti a vedeme dítě ke kritickému myšlení.

3.2. ALTERNATIVNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Alternativní mateřské školy jsou hlavně spojovány s pojmem netradiční, volná, ale i svobodná. Odlišující se od převažujícího vzdělávání v předškolních zařízeních. Odlišují se metodami, formami výuky, cíly, učebním obsahem. Počítá se s větší účastí rodičů při spolupráci se zařízením.

Alternativní vzdělávání lze také rozdělit podle sféry užívání

- státní a nestátní mateřské školy
- podle způsobu financování (soukromé a příspěvkové)
- všechny školy odlišující od standardního vzdělávacího systému

Základní rysy alternativních zařízení

- zaměření na osobu dítěte
- rozvoj aktivity a odpovědnosti
- komplexní výchova
- postupy vytváří učitel, rodič a dítě

Funkce alternativního vzdělávání

- kompenzační (nahrazení nedostatků ve standardním vzdělávání)

- inovační (experimentování a inovace ve vzdělávání)

V předškolním vzdělávání se jedná hlavně o různost v nabídce vzdělávání, pro pedagogy a pro rodiče především možnost vlastní volby.

3.2.1 WALDORFSKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Základním rysem waldorfské pedagogiky je snaha o rozvoj člověka v jeho celistvosti. Tato pedagogika uplatňuje procesuální přístup z hlediska utváření osobnosti dítěte a akcentuje momenty osobnostně rozvojové a prožitkově postoje. Výchova a vzdělání vycházejí důsledně z vývojových potřeb dítěte se zaměřuje především na utváření vztahu ke světu pomocí sil myšlení, citění a vůle. Výrazným prvkem je pěstování humanity a lidskosti, tolerance a porozumění druhým. Práce s dětmi je tak zaměřena na probouzení vlastního živého myšlení, širokého soucítění, vůle vedoucí k zodpovědnosti a vlastní tvůrčí realizaci. (Táňa Smolková, Dítě v úctě přijmout 1. vyd. Maitrea, 2007).

Tato pedagogika vychází z myšlenek rakouského filozofa Rudolfa Steinera, který v roce 1919 založil první waldorfskou školu pro děti zaměstnanců firmy Wadorf Astoria. Obsah a metody waldorfské pedagogiky vycházejí z vědomostí R. Steinera o zákonitostech vývoje dítěte a dospívající mládeže. Waldorfská pedagogika vychází z anthroposofické antropologie, která si všímá zákonitostí vývojových kroků dítěte a mladého člověka, proměn a rozvoje jeho vztahu ke světu a jeho schopnosti učit se. Učební plán, metody a obsahy výuky waldorfské školy jsou z tohoto poznání přímo odvozeny. Na výchovu je ve waldorfských školách nahlíženo jako na vývojový proces, v němž jsou určité předměty zaváděny ve specifických fázích individuálního rozvoje osobnosti. Smyslem je upravit učební plán potřebám. (<http://www.iwaldorf.cz>)

Tradiční vyučování zajišťuje všestranný rozvoj dítěte a to je doplňováno praktickými a uměleckými činnostmi. Protože každé dítě má individuální schopnosti, má šanci se začít více projevovat v oblasti, která mu vyhovuje. Vzdělávání je rozděleno do určitých bloků. Důraz je kladen na esteticko-výchovné a pracovní předměty. Určitá vliv má i náboženská výchova.

Uspořádání života ve školce.

Představme si běžný den ve waldorfské školce. Život je tu naplněn a utvářen všemi možnými rytmy. Některé jsou důvěrně známé, s jinými se dítě setkává při příchodu do mateřské školky, kdy jsou pravidelně střídány činnosti volné, při kterých může projevit svou

vůli a tvůrčí sílu, a činnosti řízené, kdy se cítí být součástí širšího společenství a učí se projevovat vůli druhého. Jiným typem rytmu je pravidelné střídání činností konaných pouze v určitých dnech v týdnu – např. úterní pečení chleba, páteční modelování včelího vosku. Nejširěji pojatým rytmem, s jakým se dítě ve školce setkává, jsou slavnosti vycházející ze zákonitostí přírody- ročních období.

Stravování: Děti napomáhají při krájení ovoce a zeleniny, při mazání chleba, který napomáhají péct. Míchají pomazánku. Tyto zdánlivé drobnosti působí velmi jemně na rozvíjení smyslů a vytváření atmosféry a nálady ve třídě.

Rozvoj smyslů: Samostatnou kapitolu tvoří působení na rozvoj smyslů dítěte. Steiner rozeznával 12 smyslů, které dělil do 3 skupin. První skupinou jsou smysly spojené s vnímáním celým tělem – hmat, smysl pro pohyb, životní smysly, smysl pro rovnováhu. Činnosti, které oslovují tyto smysly, pomáhají dítěti „zabydlet se“ ve svém těle. Druhou skupinu tvoří smysly, které člověku umožňují kontakt se světem – čich, chuť, zrak, smysl pro teplo. Poslední skupinou jsou smysly duchovní – sluch, smysl pro řeč, smysl pro myšlení, smysl pro já. V pozornosti vychovatele malého dítěte stojí především čtyři základní smysly, které jsou bezprostředně spojeny s prožíváním tělesné pohody nebo nepohody – smysl hmatu, smysl pro rovnováhu, smysl pro vlastní pohyb a životní smysl. Jejich prostřednictvím dítě uchopuje své tělo a „zabydluje se“ v něm. (Smolková, Táňa. Dítě v úctě přijmout 1. vyd. Maitrea, 2007, s.24).

Průběh dne:

7: 00 – 9: ranní hra a činnosti podle zájmu dětí (+ jedna ze společných činností v programu týdne)

9: 00 – 9:30 přivítání dne, ranní kruh

9:30 – 10:00 svačina

10:00- 12:00 pobyt venku

12:00 – 12:30 pohádka (vyprávěná nebo hraná)

12:30-- 13:00 oběd

13:00 -14:30 odpolední odpočinek

14:30- 17:00 svačina, volná hra

Časové řešení je možné upravit dle místních podmínek. (Smolková, Táňa. Dítě v úctě přijmout 1. vyd. Maitrea, 2007, s.98)

Během týdne lze pravidelně střídát tyto činnosti:

Malování, při kterém se děti seznamují s barvami, nezobrazují však konkrétní předměty, ale prožívají svět barev, jejich vznikání. Děti pozorují, jak se jedna barva setkává s druhou,

ohraničuje ji nebo se s ní spojuje, jak vznikají nové barvy. Svou fantazií v tom vidí to nebo ono.

Pečení chleba, se účastní všechny děti. Ráno společně zadělají těsto, které učitelka vypracuje a děti za zpěvu písní nebo recitace říkadel tvarují malé bocháňky. Děti absolvují celý proces pečení chleba i s předcházející fází mletí celozrnné mouky. Svými smysly zde zažijí elementy, jako jsou slunce, voda země i vzduch.

Kreslení, při kterém děti používají voskové pastelky a velký formát papíru. Dětské práce se nehodnotí a zpravidla nevystavují, jde tu o kreslení pro potěšení a ztvárnění prožitků.

Modelování, práce se dřevem, základní materiál tvoří včelí vosk. Při jeho zpracování si děti pěstují nejen jemnou motoriku, ale i trpělivost, neboť jeho zpracování je zdlouhavější než běžná plastelína. I zde dáváme přednost před vysvětlováním nejprve vlastnímu zážitku dětí z práce dospělého, pravidlem při práci je postup od celku k jednotlivostem.

Pohybová výchova, je zde zastoupena především eurytmií, která je spojením pohybu se slovem nebo hudbou. Tato činnost léčivě působí na celý organismus, podporuje správný rozvoj životně důležitých orgánů a pomáhá při utváření řečových schopností a korekci vad ve výslovnosti. Smolková, Táňa. (Dítě v úctě přijmout 1. vyd. Maitrea, 2007, s.96)

3.2.2 MONTESSORI MATEŘSKÉ ŠKOLY

Klíčovým pojmem této pedagogiky, je partnerský přístup, vzájemný respekt a úcta. Nedovolit si k dětem to, co nechceme, aby si oni dovolili k nám. Cesta k vhodnému chování, vede přes společné vytváření pravidel a soužití ve třídě. Když jsou tato pravidla vytvořena společně učitelem a dětmi, děti se jimi ochotně řídí a samy dohlížejí na jejich dodržování. Respektující přístup umožňuje dětem vytvářet si vysokou sebeúctu. Budou snadno dodržovat dohody, dokážou si samostatně hledat informace a podle nich se rozhodovat, spolupracovat s ostatními, vcítit se do druhého a pomoci, když je třeba. Zároveň umí vyjádřit svůj názor, a to i nesouhlasný. Poznatky o dítěti vycházejí z bezprostředního pozorování, chování a činností jednotlivého dítěte. Požadavkem je pomoci lidské bytosti dosáhnout vlastní nezávislosti. Při vzdělávání se preferuje respektování zásad úcty před svobodou dítěte a jeho spontánními projevy.

Svobodná volba práce

Dítě si na základě vlastního rozhodnutí může zvolit:

co - jaký materiál

kde - místo, kde bude ve třídě pracovat

kdy - každé dítě je na určitou věc „naladěno“ v jinou dobu

s kým - může pracovat samo, ve dvojici, ve skupině

Volná práce však neznamená, že dítě střídá činnosti bez ukončení nebo nedělá.

Svoboda nespočívá v tom, že dítě zůstane ponecháno samo sobě, nebo že učitel vůbec nezasahuje do jeho vzdělávání a učebních procesů, nějakou činnost si dítě zvolit musí. Učitel činnost dětí koordinuje a musí využít své pedagogické dovednosti, aby bez příkazů pomohl najít dítěti činnost, která ho zaujme. Pokud se dítě pro něco rozhodne, je jeho povinností práci dokončit.

Respektování senzitivních (citlivých) období:

Jedná se o období ve vývoji každého dítěte. Tyto fáze přicházejí samy, bez vlivu dospělých. Vychází z vývojových potřeb dítěte a vyznačují se výrazným zájmem dítěte o určitou činnost. Dítě je v tomto období nejlépe připraveno a naladěno na zvládnutí určitého problému či učebního postupu. Zvládne se naučit novým věcem bez námahy a s radostí. Senzitivní fáze jsou individuální, každé dítě prožívá tato období na určité činnosti v různém věku. Je důležité, aby nebylo chování dítěte, které touží po nových podnětech a znalostech, zaměňováno s obyčejným zlobením. Dítě má v sobě neuvěřitelné množství energie, které mu musí být umožněno projevit. Jen tak se může harmonicky rozvíjet ve všech oblastech. Postoj učitele k citlivým obdobím je tedy nesmírně důležitý. Jeho úkolem je tato období nejen rozpoznat, ale také respektovat a dát dítěti prostor pro realizaci. Dospělý nemůže z vnějšku na tato citlivá období působit, nemůže je ani ovlivnit, může dítě pozorovat a připravit mu prostředí, které v této fázi potřebuje.

Věková různorodost a spolupráce:

Pojem věková heterogenita označuje spojování věkově smíšených ročníků. Smyslem věkově heterogenních tříd je vytvořit dětem ve třídě větší prostor pro kooperaci. Ideálním stavem tzv. trojročí, tedy spojení tří ročníků, aby dítě zažilo pozici nejmladšího, prostředního i nejstaršího. Tak může starší dítě vysvětlit mladšímu novou látku a sám si jí tím zopakovat a procvičit. Ve věkově smíšeném prostředí může dítě, které je v nějaké oblasti oproti svým vrstevníkům napřed či pozadu, najít partnery mezi staršími či mladšími dětmi. Starší děti si zároveň prostřednictvím pomoci mladším rozvíjí soucit a pečovatelské schopnosti. Dalšími výhodami věkově heterogenních tříd je vzájemné ovlivňování různě starých dětí, čerpání inspirace a rozvoj sociálních dovedností, ohleduplnosti, trpělivosti a tolerance.

Polarizace pozornosti:

U dětí dochází k seskupení všech jejich duševních sil, které vedou k maximální míře pozornosti a opakování činnosti až do „nasyčení“ jejich potřeb. Do stavu maximální koncentrace se dítě dostává nevědomě. Vede k prohloubení zájmu dítěte o danou činnost a přináší pocity radosti. Čas, který dítě potřebuje, aby dosáhlo maximální soustředěnosti, závisí na jeho věku a potřebách. Proto je učitel v Montessori třídě pozorovatelem, který nabízí svou pomoc až ve chvíli, kdy je o ni požádán.

Připravené prostředí:

Připraveným prostředím je myšleno prostředí, které dítě motivuje, nabádá a láká k učení. Jedná se o prostředí, kde se děti mohou svobodně pohybovat a realizovat.

Věcné prostředí:

Součástí třídy jsou didaktické pomůcky; tedy učební materiál, který je velmi názorný, umožňuje dítěti poznávat svět a v postupných krocích zajišťuje trvalé pochopení látky.

Osobnost učitele:

Učitel by měl podporovat nezávislost dítěte, je to první krok v jeho svobodném vývoji. Má-li dítě nad sebou neustále dohled, nenaučí se samostatnosti, sebedisciplíně a odpovědnosti za svá rozhodnutí. Učitel dále připravuje vhodné prostředí, ve kterém se dítě cítí bezpečně, a vybírá podněty odpovídající jejich potřebám. Respektuje individuální vývoj každého dítěte. Dítěti nevnucuje nové činnosti či poznatky, neruší ho při práci, pomoc poskytuje pouze v případě, je-li o ni žádán. S dítětem komunikuje empaticky, neposuzuje, neodsuzuje, nehodnotí.

Práce s pochvalou:

Učitel se snaží používat diferencovaně jazyk tak, aby nehodnotil a neposuzoval, ale dával přitom najevo, že dítě získalo novou dovednost nebo mu projeví náklonnost a účast. Každé dítě potřebuje pocit jistoty, bezpečí, úspěšnosti, aby si ho někdo všiml a aby mělo radost a cítilo sebeuspokojení ze své práce; ale neustálé kladné či záporné hodnocení ze strany dospělých potom omezuje jeho svobodnou volbu činnosti a sebevědomí. Předškolní děti mají největší radost ze samotné práce. Celkový láskyplný vztah a přístup dospělého k dítěti. (<http://www.montessoricr.cz>)

U předškolních dětí ve věku od tří do šesti let se projevuje zvláštní talent pro vstřebávání informací. Děti v této fázi života absorbují informace z okolního prostředí téměř bez námahy. Abychom využili této přirozené tendence porozumět světu prostřednictvím aktivní

činnosti, smyslových počitků a vlastních prožitků, jsou montessoriovské předškolní třídy velmi pečlivě připraveny tak, aby nabídly konkrétní, praktické a na učitele nezávislé pomůcky, s nimiž mohou žáci samostatně pracovat. Tyto materiály slouží k tomu, aby děti pochopily abstraktnější pojmy, které by se v tradičních podmínkách buď musely naučit nazpaměť, nebo by je musely jednoduše přijmout. Tímto způsobem si předškoláci utváří pevné základy, na nichž staví všechny pozdější poznatky. V ideálním případě žák nastoupí do předškolní třídy ve třech letech a ve stejném prostředí zůstane i další tři roky. Děti mohou dle libosti prozkoumávat různé materiály a kdykoli požádat učitele o příslušnou lekci. Věkově smíšené třídy dětem umožňují učit se svým vlastním, a nikoli jednotným tempem, které bylo stanoveno jako vhodné pro jejich biologický věk. Vůdčí schopnosti se v tomto prostředí vyvíjí zcela přirozeně. Předškoláci schopni fungovat jako týmoví hráči nebo naopak vést skupinu svých vrstevníků a mladších kamarádů a bez problémů se soustředit a dokončit celý sled složitých úkonů.

Marie Montessori (1870- 1952), byla italská lékařka a pedagožka. V roce 1907 otevřela v Římě dětský domov pro děti od 3 do 7 let, který se stal vzorovým předškolním zařízením, nejen pro Itálii, ale postupně i mnoho zemí světa. V duchu rousseauovsko-tolskojovské pedagogiky má výchova zajistit svobodný a spontánní rozvoj tvůrčích schopností dítěte. Montessoriová odmítá výchovu jako adaptaci dítěte světu dospělých. Váží si dětství a nabádá dospělé, aby se jím inspirovali. Rozhodujícím činitelem pro spontánní rozvoj dítěte je vhodné prostředí. Lékařka zjišťuje, že prostředí dospělého člověka je dítěti cizí a nepříjemné, proto se zaměřuje na úpravu prostředí, která by mohla splnit požadované cíle. Tuto úpravu řeší volbou a adaptací věcného zařízení, výběrem vhodného didaktického materiálu. Při práci s dětmi zjistila, že mají velkou schopnost soustředit se ponořit se do činnosti, pokud je dostatečně zaujme a citově upoutá. Ověřila si, že děti rády manipulují s předměty a řeší konkrétní úkoly, které ke své mu uspokojení mnohokrát opakují a nechtějí být rušeny. Dětská činnost je individualizována, dítě si zaměstnání volí, pracuje svým tempem, podle svých představ a záměrů. (Jůva, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 1997, s. 53). Vycházela z předpokladu, že dítě samo ví, co vyhovuje jeho spontaneitě a co je nevhodnější v dané době. V každém období je vnímání a chápání dítěte citlivé na něco jiného. Princip lze shrnout do požadavku dítěte vůči vychovateli – „pomoz mi, abych to mohl udělat sám“.

3.2.3 DALTONSKÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Jejími principy jsou svoboda a zodpovědnost, dítě si zvolí úkol a dobu, kdy ho bude plnit, je zodpovědné za to, co udělá, svobodně se rozhoduje v rámci předem dohodnutých, vytyčených hranic samostatnost, dítě pracuje a řeší úkoly samostatně, volí tempo, jaké mu vyhovuje, spoléhá samo na sebe, to k čemu se samo dopracuje, si lépe zapamatuje. Stává především na principech volnosti, samostatnosti a spolupráce. V samostatné práci dítěte je důležitým okamžikem tzv. „odložená pozornost“ - dítě se musí polehnout samo na sebe (učitelka po určitou dobu není pro dítě tzv. k dispozici, dítě si musí poradit samo nebo může požádat o pomoc kamaráda). Touto „odloženou pozorností“ se posiluje jeho samostatné jednání.

Děti nepracují pod vedením učitelky, ale spolupracují s ní a ostatními dětmi, navzájem se neruší, respektují druhého, poradí mu a pokud sami potřebují radu, obrací se nejprve na jiné děti (u nás na „pomocníčky“), teprve potom na učitelku, učí se komunikovat s ostatními

„Jméno spojované se zavedením daltonského učebního plánu je Helena Parkhurstová(1887-1957), veškeré studium se zakládá na samostatném učení žáků za použití vhodných pomůcek, nevyužívala tradiční frontální výuky, nýbrž způsob vzdělávání přizpůsobila individuální potřebě dítěte. Ve výuce využívala tři principů vzdělávání, které jsou podle ní zcela jednoduché: svoboda, samostatnost a spolupráce. Ruší se rozdělení do tříd podle věku. Zřizuje odborné učebny a laboratoře. Celoroční látka je rozdělena do měsíčních bloků“ . (Jůva,Vladimír.Stručné dějiny pedagogiky.Brno:Paido,1997,s.53)

3.2.4 LESNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Hlavní myšlenkou lesních mateřských škol je: „s dětmi venku za každého počasí“ Pojem lesní mateřská škola se objevil v roce 1954 v Dánsku, když Ella Flatau vyřešila nedostatek míst v mateřských školách pobytem s dětmi v lese.

Hlavní smyslem lesní školky je naučit děti celostně vnímat. Rozvíjet jejich jemnou a hrubou motoriku, prostřednictvím rozmanitých podnětů z možnosti pohybu v přírodě. Podporovat smyslové vnímání přímou zkušeností. Rozvíjet fantazii s využitím přírodních prvků.

Podpořit sounáležitost mezi dětmi a přírodou a prožít rytmus změn ročních období. Poznávat rostliny a živočichy v jejich původním prostředí. Umožnit dětem, aby poznaly své tělesné hranice. Prožít ticho a naučit se být citlivější k mluvenému slovu. (Vošáhlíková Tereza. Ekoškolky a lesní mateřské školy. MŽP,2010, s.16)

Hlavním cílem je uspokojování a zvyšování fyziologických a psychických potřeb dítěte. Zajištění harmonického vývoje jedince. Třídní vzdělávací plány jsou strukturovány do

podoby tematických bloků pro jednotlivé měsíce a koncipován tak, aby prožitek dítěte byl na prvním místě. Znamená to, že k získávání nových poznatků bývají využívány metody problémového učení a metody spojené s pozorováním, tvořením a pokusy. Ve výchově dětí se nejvíce uplatňuje informální vzdělávání, které vychází se situace, spontánní hry a z přímých zkušeností dítěte. Děti se rozvíjejí vlastními silami a na základě své vnitřní motivace v přímém kontaktu s přírodou. Program činností je přizpůsoben ročnímu období a počasí. Většina programu probíhá venku nebo v obytném zázemí. Děti mají dostatek příležitostí pro volný pohyb v přírodě. Výhodou je menší počet dětí ve skupině, tím je zajištěn dostatečný prostor pro individuální přístup k dítěti a respektování jeho individuálních potřeb. Ke hře jsou minimálně používány běžné hračky a pomůcky. Děti využívají ke své hře především přírodní materiály a přírodniny, rozvíjející jejich myšlení, fantazii, kreativitu a představivost. K činnostem lesní mateřské školy patří i návštěvy kulturních zařízení (muzeum, divadlo, knihovna,...). Tyto akce probíhají především v zimních měsících. Děti jsou vedeny k větší samostatnosti a vnitřní disciplíně. Tyto nároky jsou obtížnější pro nejmladší děti (okolo 3 let), ale postupně se vytváří fungování skupiny. Každodenním pobytem se děti otužují, získávají sebedůvěru a rozvíjejí své schopnosti komunikační a sociální. U dětí předškolního věku je kladen důraz na rozvoj smyslového vnímání, řeči, pozornosti, paměti, myšlení, grafomotoriky a matematických dovedností.

Výhody LMS – děti mají posílenou obranyschopnost, bývají méně nemocné a po psychické stránce odolnější. Lesní školka je levnější než běžná soukromá školka. Lesní předškoláci bývají o něco sociálně vyspělejší a mají vyvinutější řečové schopnosti. Další výhodou je menší počet dětí. Nevýhodou je, že se zpravidla nacházejí ve větší vzdálenosti a rodiče musí s dětmi každý den dojíždět. Děti z klasických školek vynikají v kresbě a poznávání písmenek. Mnohé nesplňují hygienickou vyhlášku. (www.idnes.cz13.11.2012)

3.3 MATEŘSKÁ CENTRA

Mateřská centra začala vznikat po roce 1989, z iniciativy žen na rodičovské dovolené. Cíle bylo uspokojování potřeb této sociální skupiny obyvatelstva. Vznikala především ve velkých městech. Hlavním motivem byla izolovanost žen, pečujících o malé dítě a překonávání každodenních stereotypů, které patří k péči o malé děti. Žena na mateřské dovolené hledá možnost jiných podnětů, ale v prostředí vůči ní vlídném, kde se bude setkávat s pochopením, se ženami se stejnými potřebami. Tato centra pomáhají ženám odstranit společenskou izolovanost. Poskytují ženám možnost seberealizace a pomáhají jim udržet a rozvíjet profesní orientaci. V mateřském centru může žena uspokojit svoje potřeby spo-

lečenských kontaktů i předávání rodičovských zkušeností. A co je nesmírně důležité, zde se bude rozvíjet i její dítě. Získá možnost setkávat se s vrstevníky a možnost navázání první sociální vazby. V tomto prostoru jsou děti vítány, proto je pro ně bezpečné a vlídné. Hlavní náplní těchto center, která jsou přístupná nejen matkám na rodičovské dovolené, ale i otců a všem dalším rodinným příslušníkům, je výtvarná, dramatická a pohybová činnost, (zcela běžné jsou kroužky keramiky, pohybové i jazykové výchovy pro malé děti), časté je i pořádání různých bazarů, ale i činnost poradenská. Své aktivity zaměřují i na rodiče a to pořádáním různých přednášek a seminářů. V poslední době fungují i jako určitá forma hlídací služby, kdy si matky navzájem hlídají děti. Většina center funguje na principu občanského sdružení. Přínos mateřských center pro společnost spočívá v tom, že vznikají dobrovolnou prací, přispívají k rozvoji občanské společnosti, budují model zdravé rodiny, vychovávají mladou generaci k práci pro druhé, budují nové sousedské vztahy a podporují společenský život. Podobné služby matkám, ale i otcům, pečujícím o poskytujícím o dítě v předškolním věku poskytují i domy dětí a mládeže, centra volného času a nebo centra zřizovaná různými církvemi. Převážně v dopoledních hodinách zde najdete sportovní, výtvarné i jazykové kroužky pro děti, které dopoledne nechodí do MŠ.

3.4 SOUKROMÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Tato zařízení poskytují svoje služby v režimu živnostenského zákona. Pokud půjde o péči o děti starší 3 let jedná se o živnost volnou. Pro tuto živnost není potřeba prokazovat odbornou způsobilost. Pokud tato zařízení chtějí přijímat i mladší děti, je k této činnosti zapotřebí splnit požadavek odborné způsobilosti, tzn. vystudovat zdravotní školu, pedagogickou školu nebo získat kvalifikaci pro činnost chůvy. Jsou to ta zařízení, která nejsou zařazena v rejstříku škol. V souvislosti se soukromými školkami můžeme hovořit o různých nadstandardech, které nabízí rodičům, ať už je to delší provozní doba, některé jsou otevřené i v sobotu, velký výběr kroužků. Tato zařízení nemusí mít rámcově vzdělávací plány, přesto i tato zařízení mají svůj provozní řád i školní řád. Výše školného se odvíjí od délky doby, kterou zde dítě stráví. Jiná cena je pro pravidelnou měsíční celodenní docházku, půldenní docházku, jednodenní nebo týdenní. Ceny se pohybují v rozmezí od 5.000,-Kč do 20.000,- Ceny jsou rozdílné v různých částech naší republiky, dalo by se říci, čím větší město, tím vyšší ceny.

3.5 SPECIÁLNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Jsou to zcela speciální zařízení, ve kterých probíhá včasná speciálně pedagogická péče o děti se zdravotním postižením, ať už se jedná o postižení zraku, sluchu nebo s řečovými obtížemi, se sníženou úrovní rozumových schopností a dalšími jinými vadami a postiženími. Tato zařízení jsou vybavena i speciálními pomůckami, didaktickými, kompenzačními i rehabilitačními, potřebnými k péči o tyto děti. Např. polohovací židle, míčkový bazén, terapeutické a gymnastické míče, didaktické hry pro rozvoj smyslů (reliéfní kniha, sluchové kostky, zvukové loto, ...), různé pomůcky na dechová cvičení. Poskytují všestrannou speciálně pedagogickou činnost. Umožňují dětem získávání nových zkušeností v kolektivu ostatních dětí a napomáhají k postupnému osamostatňování a zmenšování závislosti na rodičích. Napomáhají v rozvoji takových schopností, které jsou pro jejich další život nezbytností. Samozřejmostí je respektování individuálních potřeb dětí. Pomocí her individuálních nebo skupinových umožnit vlastní realizaci. Doteková terapie, hudební, komunikační, rozumové, pracovní a výtvarné činnosti. Napomáhají vytvořit každému dítěti optimální podmínky k rozvoji jeho osobnosti, k učení i ke komunikaci. Cílem veškerého výchovně vzdělávacího působení je rozvinout u každého dítěte individuálně takové vlastnosti a schopnosti, které mu umožní co nejširší uplatnění v životě společnosti. Logopedická péče probíhá převážně individuálně. V rámci péče je používán klasický program, kdy se používají piktogramy, obrázky a komunikační tabulky, ale i stimulační v obličejové oblasti a další odborné metody. Děti nemluvící se učí dorozumívat pomocí výměnného komunikačního systému VOKS, při kterém se naučí pomocí obrázků vyjadřovat své potřeby a dorozumět se s okolím. Fyzioterapie je další činnost, která je provozována v rámci léčebného tělocviku. Mezi oblíbené metody fyzioterapie patří míčkování. Tato rehabilitace se provádí molitanovými míčky různých velikostí. Je vhodná na uvolnění svalů zad a hrudníku, zlepšuje spasticitu u dětí s mozkovou obrnou. Součástí ucelené rehabilitace jsou podpůrné terapie - canisterapie, muzikoterapie, baby masáže, pobyt v senzomotorické místnosti.

4. RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Rámcově vzdělávací program, vymezuje závazný rámec vzdělávání, pro jednotlivé etapy vzdělávání. Ve svém principu zaručuje respektování vývojového období dítěte. Vytváří kompetence k řešení problémů, k učení a komunikaci. Vytváří podmínky pro hodnocení. Udává kvalitu vzdělávání v MŠ. Je povinností se jím řídit. Klíčové kompetence reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorii, vyjádřenou v podobě výstupů. Jsou to soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou pro vzdělávání dětí v předškolním věku formulovány. Pro etapu předškolního vzdělávání jsou klíčovými považovány tyto kompetence:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské.

4.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Tyto programy se realizují v konkrétních školách, které si na jejich základě vytvářejí vlastní programy. Tvorba ŠVP by měly být týmovou prací, na které se podílí všichni, kteří se účastní vzdělávání v daném zařízení. ŠVP vychází z psychických a vývojových zvláštností dětí předškolního věku, prostorových a personálních podmínek, které škola má. ŠVP je možné v průběhu doplňovat a měnit v souladu s podmínkami, které škola bude mít. Je zpracován na základě požadavků stanovených v RVP PV. Jeho účinnost je plánována na 3 roky s pravidelnou aktualizací na základě evaluační činnosti. Jednotlivá zařízení si volí strukturu i jednotlivé části. RVP uvádí jaké informace má ŠVP obsahovat. Tento program je dále ještě rozdělen pro jednotlivé třídy.

- identifikační údaj o mateřské škole
- obecná charakteristika školy
- charakteristika vzdělávacího programu
- podmínky vzdělávání
- věcné podmínky
- životospráva
- psychosociální podmínky
- organizace chodu
- řízení personální zajištění
- spoluúčast rodičů
- organizace vzdělávání

(Svobodová, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole, Praha: Portál, 2010, s. 32*) Se školní vzdělávací program bývají rodiče seznámeni při informativní schůzce před nástupem do školy a je k nahlédnutí ve škole. Tento dokument, si každá škola velmi cení, jelikož do něj vložila vlastní nápady, myšlenky a ideály. Každá škola vlastně vytváří originál.

V současné době mají téměř všechny mateřské školy své internetové stránky, na kterých informují rodiče o svých aktivitách, nalezneme zde provozní řád, jídelníček, školní řád, všechna důležitá telefonní čísla i čísla účtů pro úhradu školného i stravy, kterou děti ve škole dostávají. Velmi pěkné jsou fotografie z akcí, kterých se školky zúčastňují a jež pořádají, ať už je to plavání, divadlo, škola v přírodě. Tak seznamují rodiče i ostatní zájemce s činnostmi zařízení. Školy podporují děti ve spontánní hře. Uplatňují individuální přístup. Umožňují rozvoj vlastní tvořivosti. Pomocí her pomáhají dětem v socializaci. Vytvářejí prostor pro důvěru a otevřenost. Pomáhají rozvíjet návyky sebeobsluhy a samostatnosti.

Snaží se docílit správného tělesného rozvoje a zdravých životních návyků a uvědomění si sama sebe. Poznávání a předávání kulturních tradic. Pomocí výtvarného projevu vyjádřit své prožitky a pocity a rozvíjet fantazii. Podobně je to u hudebně pohybové činnosti, dramatické činnosti, poslechu pohádek a příběhů.

Každá škola, ať už je to klasická, Montessori, lesní nebo anglická se různým způsobem, jinými metodami a postupy snaží o totéž o harmonický rozvoj jedince.

Není rozdíl mezi mateřskou školou v malém městě, na vesnici nebo ve velkém městě. S alternativním přístupem ke vzdělávání, se setkáváme jak v malých jednotřídních školách, tak i v několikatřídních zařízeních, vše záleží jen na lidech, kteří se této práci věnují.

Jak říká *Robert Fulghum*-, *Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole.*

4.2 CIZÍ JAZYK V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Poměrně velká část rodičů vyhledává školu, ve které se nějakou formou vyučuje angličtina. Některá zařízení tuto možnost poskytují jako kroužek, který škola pořádá nebo blok v rámci výchovného procesu a další variantou jsou školky, které jsou vedené v anglickém jazyku. Pokud je výuka jazyka zařazena do ŠVP, je toto vzdělávání bezplatné. V případě nadstandardních aktivit, ve formě kroužku je tato služba za úplatu.

Ideální věk pro výuku cizího jazyka je okolo 4. roku. Tím, že na ně mluvíme, si řeč osvojují, neučí se. Rozumí textu, i když nerozumějí jednotlivým slovům. Je nutné používat gesta, mimiku a výraz obličeje, pro překlad textu. Často se používají písničky, básničky, scénky, rozpočítadla. Velmi důležité je opakování, které umožní zapamatování a vstřebání jazyka. Další důležitou roli hraje pochvala, děti je potřeba chválit, chválit a zase chválit. Při seznamování dětí s cizím jazykem je velice důležitá velikost skupiny, ideální je 5-10

děti. Stejně tak i možnost opakovat si denně znalosti. Častější opakování během dne hravou a zábavnou formou přináší velice dobré výsledky. Velmi často kopírují lekce anglického jazyka program školy. Pokud je podzim, učí se barvy, na Velikonoce zvířata, stejně tak, jak v mateřském jazyce. Didaktická hra je vhodnou a přirozenou formou seznamování s cizím jazykem.

„Cizímu jazyku se učí „celým svým bytím a prožíváním“. Učí se pojmenovávat oblečení při oblékání, hračky při hraní i potraviny při jídle. Velice důležité je časté opakování frází, pochvala a uznání za námahu. Přibližně od dvou let si dítě postupně rozšiřuje slovní zásobu ve dvou jazycích a postupně se začíná učit používat jazyk toho, s kým hovoří. Začíná si uvědomovat, že existují dva rozdílné jazyky a tím pádem i lidé, kteří hovoří jednou nebo druhou řečí.“ (Mertin,V. Psychologie pro učitelky mateřské školy, Praha : Portál,2003, s.188)

5. Vzdělání

Pro práci v mateřské škole je potřebné kvalifikace získaná na některé střední pedagogické škole, obor předškolní a mimoškolní pedagogika. Vzdělávání je směřováno do odborných předmětů, které napomáhají rozvoji odborných kompetencí žáků. Jsou to především předměty: pedagogika, psychologie, speciální a sociální pedagogika. Didaktiku pedagogických činností zajišťují předměty: hudební výchova, hra na nástroj, výtvarná a dramatická výchova a tělesná výchova. Součástí vzdělávání je i odborná praxe. Během studia se žáci naučí projektovat a realizovat činnosti v předškolním vzdělávání a hodnotit jejich výsledky. Vzdělávání směřuje k tomu, aby měli pozitivní vztah k dětem. Rozvíjí také osobnost budoucích učitelek, jejich kreativitu, dovednost řešit problémy, pracovat samostatně i v týmu, respektovat osobnost. V oblasti výtvarného, hudebního a dramatického vzdělávání rozvíjí kompetence, které většinou získali studiem na základní umělecké škole a učí je aplikovat je v pedagogické činnosti s dětmi. V oblasti postojů vzdělávání směřuje k tomu, aby ve svém pedagogickém působení, rozvíjeli všestranně osobnost dítěte, respektovali jeho individualitu, podporovali jeho samostatnost, tvořivost a kladné sebepojetí a pomáhali utvářet jeho otevřený vztah k okolnímu světu.

Dále je možné, vystudovat některý z oborů pedagogických fakult, např. učitelství pro MŠ, speciální pedagogika – komunikační techniky. Tento obor je zaměřený na logopedii a práci se sluchově postiženými. Vystudováním některého z těchto oborů se rozšíří možnosti při zajišťování budoucího zaměstnání. Vzdělávání pedagogů nikdy nekončí. Další formou vzdě-

lávání pedagogických pracovníků jsou školení, semináře a kurzy pořádané např. střediskem služeb škole nebo národním institutem pro další vzdělávání a mnoho dalších. Podobné je to i u alternativního školství.

6. Učitelka

Velmi důležitým článkem v předškolní výchově je učitelka. „Musí být dobrým pozorovatelem, aby mohla dětem připravit činnosti, které je posouvají dále v jejich vývoji. Iniciátorem nabízejícím hru s určitým vzdělávacím záměrem. Pomocí her nabídne určitý cíl. Často se z ní stává jeden z hráčů a tím se hra stává zajímavější. Pro děti se tak stává partnerem. Je facilitátorem, povzbuzuje, pomáhá v komunikaci. Improvizuje a posouvá hru. Takto se uplatňuje hlavně při volné hře dětí.“(Svobodová, E. *Vzdělávání v mateřské škole 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 100. ISBN 978-80-7367-774-9*)

Při komunikaci s dětmi jim radí, sděluje, vysvětluje, připomíná, upomíná, podněcuje, informuje i inspiruje.

Je důležité si uvědomit, že učitelka se denně setkává s dětmi s různým temperamentem, s různými vlastnostmi, vyrůstajícími v různých rodinách. Zvláště pro nejstarší děti v předškolním vzdělávání je často autoritou. Stává se pro dítě vzorem v chování a reagování. Stejně tak jsou velmi důležité vztahy na pracovišti, kdy vzájemná souhra a vstřícnost, jsou velmi důležité pro klima daného zařízení. Stejně tak je důležitý vztahy s rodiči, vzájemná komunikace a sdělování si postřehů o vývoji dítěte. Pokud vše funguje, je spokojenost na obou stranách.

Dalším důležitým prvkem ve výchově, který mohou učitelky požívat je pochvala a odměna. Jak pochvala, tak odměna jsou účinnější než trest. Vyhledávat příležitosti k pochvala za pěkný obrázek nebo zavázané tkaničky, by mělo patřit ke každodenní činnosti učitelky.

Učitelka v probíhajícím edukačním procesu v mateřské škole formuje dítě nejen z výchovné stránky, ale napomáhá mu rozvíjet i poznávací procesy jako je myšlení, vnímání, paměť. Napomáhá jeho socializaci tím, že ho učí komunikovat, naslouchat jeden druhému i vzájemnému respektu. Napomáhá při vzájemných diskuzích a učí je vstupovat do vzájemných interakčních vztahů. Učitelka vytváří dostatečný prostor a příležitost pro hledání souvislostí mezi získáním nových vědomostí a jejich uplatnění v nových situacích. Pracuje s obsahem učiva tak, aby motivovala dítě k poznání.

7. Hra a hračka

Pro dítě v předškolním věku je hra tou nejpřirozenější aktivitou a bude ho provázet po zbytek života. Používá ji nejčastěji. Získává při ní zkušenosti. Pomocí hry se učí. Přináší mu uspokojení. Přitahuje jeho pozornost. Má velký význam pro jeho psychický vývoj, je potřeba mít pro hru dětí pochopení. Je pomocníkem při výchově a vzdělávání.

Stejně tak je důležitá pro dítě hračka.,,Má být přiměřená věku a má dítě zajímat. Konstrukce a funkce by neměla přesahovat tělesné a duševní síly dítěte. Je potřebná pro různé druhy her, jak pohybové tak i konstrukční. Měla by být trvanlivá a nesmí být dítěti nebezpečná“.

(Kern,H. Přehled psychologie 2. vyd. Praha: Portál 1999, 141 s. ISBN 80-7178-426-5)

Hra je nejpřirozenější činností, poskytuje mu citové uspokojení, má velký význam pro rozvoj poznávacích funkcí dítěte. Především dochází k výraznému rozvoji vnímání. Přirozené pohyby, jako je lezení, běhání, skákání, ...velmi kladně ovlivňují jeho tělesný i duševní rozvoj. Zároveň se mohou procvičovat koordinované a jemné pohyby končetin. Obdobný význam má i pro rozumový vývoj. Dítě si v ní upevňuje poznatky, které získalo na základě svého vnímání, pozorování i myšlení. Hra podněcuje i rozvoj řeči, nezbytný pro schopnost vyjadřování svých myšlenek, přání a citů. Při hře se nejvíce dítě otevře, vytváří vztahy, nejlépe se učí. Pokud je dítě v podnětném, bezpečném a klidném prostředí, má možnost si hrát spontánně, projevit svůj pocit ze hry, vyjádřit a sdělit, co se mu podařilo, co dokázalo, pokud si hraje s kamarády a má ze hry radost, dochází k všestrannému rozvoji dítěte. Proto je hra v nejrůznějších podobách stavebním kamenem.

V průběhu dne se v mateřské škole hrají zejména námětové, dramatické, pohybové, hudební, výtvarné, didaktické, psychomotorické, logopedické hry. Hra je realizována v různých formách: spontánní, řízená, hry individuální, skupinové, kolektivní, hry s přesnými pravidly, využíváme i momentálně vzniklých situací. Při hře i ostatních herních činnostech je využívána zejména metoda rozhovoru, vyprávění besedy, popisů obrázků, pozorování situací, změn kolem sebe, v přírodě, pozorování chování lidí, hodnocení vlastní hry. Podstatnou roli ve vzdělání má řízené učení, kooperativní. Při naplánovaných činnostech, zvolených metodách i formách vzdělávání, se snažíme, aby učení bylo co nejvíce prožitkové. Hra má vliv i na mravní vývoj dítěte. Když ve hře napodobuje své okolí, uplatňuje i mravní jednání lidí ve své blízkosti. Ve hře dítě také navazuje kontakt s druhými dětmi. Hra je velmi významná i pro citový vývoj dítěte a vyvolává u dítěte kladné citové stavy dětí. Střídáním herních činností v průběhu dne, nejčastěji her úlohových, je v podstatě na-

podobování odpozorovaných skutečností. Napodobováním, ve svých hrách, začíná chápat, že činnosti dospělých mají svůj smysl a význam. Bere na sebe úkoly dospělých a s plnou vážností se do nich vžívá a uskutečňuje touhu jednat jako dospělý. Vedle úkolových her mají nezanedbatelný význam i konstruktivní hry. Stavba z kostek, hry s pískem, vystřihování, modelování, stavba mozaiky podle vzoru. Dále jsou tu ještě hry pohybové a didaktické nebo intelektuální. Ve hře dítě odráží to, co samo zažilo a vidělo, ale i to co mu někdo vyprávěl. Se vzrůstajícím věkem, se mění vztah ke spoluhráčům. Z individuální hry tříletého dítěte, se stává společná hra skupiny dětí. Rozmanitost hry vyžaduje větší počet účastníků, dítě tak překonalo i svůj egocentrismus.

Mění se i vztah k hračce. U malých dětí zabírá hračka zcela obsah hry, se vzrůstajícím věkem používá dítě hračku cílevědoměji.

Na konci 6-ti letého období se dítě učí i prvním pracovním úkonům. Přípravou na práci je hra.

V ní se učí chápat pojem „práce“ - dítě tak ve hře vaří, pere, řídí vlak, učí děti ve škole. Postupně začíná oddělovat i pracovní činnosti od hry a chápat rozdíly. Dochází k potřebě pomáhat ve skutečnosti. Toto období je možno dobře využít k vštěpování prvních pracovních návyků. Přesto, že dítě pracuje s radostí, nelze srovnávat jeho práci se vztahem dospělých lidí k práci. Nadšení a zájem vyplývá výhradně z dětského zájmu, proto ztratí-li zájem, práce pro něj přestává být příjemným zážitkem a stane se vyčerpávající únavnou zátěží. Podstatou práce dětí v tomto období je proto hravý ráz.

8. Pravidla a návyky

Dodržování a pravidel je nutnou dovedností, bez které se lze těžko obejít. Nedodržováním pravidel se člověk dostává do problému se začleněním do společnosti.

Návyk je automatické chování v určité situaci, dotýká se různých oblastí, slušného chování i bezpečnosti. Učení návyků je jednoznačné, nemůžeme se dítěte ptát, zda si chce čistit zuby nebo se rozhlédnout při přecházení silnice.

Společenská pravidla souvisí se slušným chováním a člověk, který je užívá, je společensky více ceněn. Patří sem poděkování, pozdrav, schopnost naslouchat, ale i neskákat do řeči druhému.

Naučit se pravidlům a návykům začínají již děti v předškolním věku. K učení můžeme použít liberální výchovný styl, který předpokládá, že se dítě naučí správně chovat na základě vlastních zkušeností a důsledku vlastního chování. Pokud by však měl tento předpoklad dodržet, musel by počítat s tím, že se dítě může zranit nebo ublížit druhému dítěti, což je v prostředí mateřské školy nemyslitelné. Dalším stylem je autoritativní, vychází z předpokladu, že dítě je malé a není schopné se samo podílet na stanování pravidel a proto pravidla určuje dospělý a dítě je povinno uznávat jako autoritu a poslouchat, co mu dospělý přikáže. Demokratický styl se snaží dovést dítě k odpovědnosti za své činy tím, že je vnímá jako aktivního partnera v procesu vlastní výchovy. Pravidla netvoří pro děti, ale s dětmi, a to tak, že dětem předkládá problémy, který děti vyřeší a ošetří v mezích svých schopností a možností. Vznikne tak pravidlo, kterému dítě rozumí, považuje ho za vlastní a cítí spoluzodpovědnost za jeho dodržování. Svoboda v demokratickém stylu není bezbřehou, ale obsahuje nutná omezení a limity, které zajišťují bezpečnost a pohodu jeho i ostatních dětí. (Učební text PF JČU, E. Svobodová, 2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

JEDNOTŘÍDNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Prvním zařízením byla jednotřídní mateřská škola ve vesnici, která má asi 500 obyvatel. Školka byly jednotřídní, s kapacitou 28 dětí. Kapacita byla naplněna. Zařízení mělo celkem 5 zaměstnanců, ředitelka, učitelka, kuchařka, pomocná kuchařka a školnice. Do školy chodily děti místní a z okolních obcí, ve kterých toto zařízení nebylo. Provoz začínal v 6:30 a končil v 16:30. Děti se postupně scházely a v 8 hodin bylo ve školce 20 dětí, ostatní byly nemocné nebo rodiči z nějakého důvodu omluvené. 8 dětí bylo tříletých, sedm dětí ve věku 4 let, 10 předškoláků a 3 děti měly odloženy školní docházku z důvodu školní nezralosti, všechny tři velmi špatně mluvily a pravidelně s rodiči navštěvovaly logopedii. Do svačiny si některé děti hrály s různými hračkami, některé malovaly. Asi 30 min před svačinou začala paní učitelka hrát na klavír, děti samy přišly za ní a začaly zpívat, u pochodových písní si podupávaly a holčičky začaly tancovat v kroužku. Po svačině, ke které byl šlehaný tvaroh, se děti oblékly, téměř samostatně, jen u tří bylo potřeba zavázat tkaničky u bot a šly na procházku k obecnímu dětskému hřišti, kde si děti asi 20 minut hrály a potom pokračovaly na polní cestu a ke škole. Cestou si ukazovaly rostliny, které rostly v předzahrádkách a na poli: tulipán, šeřík, zlatý děšť, obilí, kukuřice. Potom děti šly zpět ke škole a zůstaly ještě 30 minut na školní zahradě, jezdily na skluzavce, houpaly se na houpačce, hrály si na písku. Potom se vrátily zpět do šatny, převlékly se do oblečení, které používají v mateřské škole, umyly ruce a byl oběd. Kuřecí vývar a rizoto s okurkou. Po obědě se převlékly do pyžama a šly odpočívat nebo spát. Paní učitelka četla „Pohádky z mechu a kapradí“. 8 dětí po pohádce odešlo zpět do herny a vymalovávaly si připravené pracovní listy. Ostatní děti postupně usnuly.

Ve školce panoval klid a uvolněná atmosféra, paní učitelka učila už většinu rodičů dětí, které měla nyní ve školce. Když jsem se ptala na výuku angličtiny, tak paní učitelka odpověděla, že mezi rodiči nebyl velký zájem, spíše o němčinu, protože jsou blízko rakouských hranic, ale zatím nenašla vhodného učitele.

Dvoutřídní vesnická mateřská škola

Dalším zařízením byla opět vesnická mateřská škola. Obec s přibližně 1800 obyvateli. Škola má kapacitu 60 dětí a 5 pedagogických a 5 provozních zaměstnanců. Kapacita zařízení je plně vytížená. Zařízení navštěvují místní děti. Ty děti, které nebylo možno umístit v tomto zařízení, navštěvují mateřskou školu ve vedlejší obci, která je vzdálená asi 2 km. Zařízení otvírá v 6:30 hodin a končí v 16:30 hod. Zařízení má 2 oddělení a děti jsou

rozděleny podle věku, mladší oddělení a předškolní. Hlavní myšlenkou vzdělávacího programu jsou myšlenky pozitivního rodičovství a základní pravidla:

Nevadí, že jsi jiný než ostatní

Nevadí, že děláš chyby

Nevadí, že dáváš najevo své negativní pocity

Nevadí, že chceš víc

Nevadí, že nesouhlasíš, ale nezapomínej, že hlavní slovo mají dospělí

Hlavním mottem jejich ŠVP je rovnost ve vzdělávání. Proto zde nenajdete žádné kroužky, ale vše je zahrnuto do vzdělávacího plánu. Rodiče hradí pouze kulturní, zábavné akce. Třídní program se rozšiřuje jen za předpokladu, že se takových aktivit zúčastní všechny děti ve třídě.

Program školky: pondělí – pátek - 6:30-8:00 - volná hra

11:30 – 12:00 oběd

12:00 – 12:15 čtení v AJ

12:15 – 13:30 tiché aktivity, spaním, čtení

13:30 – 14:00 svačina

14:00 – 16:30 volná hra ve třídě nebo na zahradě

pondělí : 8:00 - 9:30 přesnídávka, pohybové aktivity (tanec)

9:30 - 11:30 pobyt na zahradě nebo procházka

úterý: 8:00 - 9:30 přesnídávka, hra na flétnu a tvoření (keramika)

9:30 - 11:30 procházka do okolí

středa: 8:00 - 9:30 přesnídávka, grafomotorika, kognitivní činnosti

9:30 - 11:30 pobyt venku

čtvrtek: 8:00 - 9:30 přesnídávka, keramika

9:30 - 11:30 pobyt venku

pátek: 8:00 - 9:30 přesnídávka, divadla, koncerty, vzdělávací pořady

9:30 - 11:30 pobyt venku

Ve třídě bylo 24 dětí, ostatní byly řádně omluveny rodiči. Děti postupně přicházely a šli si hrát, většina chlapců s auty a stavebnicemi, některá děvčata si malovala, ostatní si hrála v kuchyňce. Po svačině, ke které byl rohlík a sýrová pomazánka, si děti připravily flétny, pořádně se prodýchali, tak jak paní učitelka radila, překontrolovaly nastavení prstů na hudebním nástroji a společně s paní učitelkou si zapískali písničku, kterou se učili minulý týden a ještě další 3, které už uměly z předchozí doby. Potom si ještě dvakrát zahráli úvodní písničku. Vzorně si uklidily nástroje do obalů, uložily na své místo a šli si připravit keramickou hlínu, bylo poznat, že děti s tímto materiálem pracují pravidelně. Hned začaly hlínu promačkávat, aby byla měkká a mohli vyrobit ježka. Vytvářeli plát, vyřizli podle šablony, udělali oči a bodliny. Jen těm opravdu nejmenším pomáhala paní učitelka. Kdo měl hotovo, odnesl svůj výrobek na místo, kde keramika bude schnout a čekal, než práci

dokončí ostatní. Potom vše uklidily a šly se obléci na vycházku. Vesnice je poměrně rozlehlá, děti šli kolem potoka po okraji lesa. Sbíraly listy, které později využijí pro další výtvarnou činnost. Další zastávkou bylo cvičiště, kde trénují místní dobrovolní hasiči. Děti závodily v běhu a přecházely přes kladinu, samostatně nebo s výpomocí. Vítěz i poražení byli odměněni potleskem. Bylo znát, že děti baví běhat. Po návratu do školy se děti připravily na oběd. Zeleninová polévka a rýže s hovězím masem vypadaly velmi chutně a až na malé výjimky děti vše snědly. Nikdo nemusel dojídat. Potom probíhala výuka angličtiny. Děti seděly na koberci, tak aby všechny dobře viděly na paní učitelku. Ta četla z knihy: *Cookie and friends*. Ukazovaly si obrázky k příběhu, opakovaly důležitá slova a fráze. Některé děti reagovaly rychleji, jiné jen pozorovaly. Vše v klidu. Po 15 minutách, které uběhly velmi rychle, se šly děti připravit ke spánku nebo odpočinku. Do modra vymalovaná ložnice s různě barevným povlečením působila uklidňujícím dojmem. Po přečtení pohádky: „To nejlepší z večerníčků,“ zůstaly děti ještě asi 15 minut ležet a potom ty, které nechtěly spát, si šly kreslit a vybarvovat připravené pracovní listy. Před 13:30 paní učitelka probudila děti, ty se převlékly, uklidily postele, snědly si svačinu. Venku bylo pěkné počasí, společně šly na školní zahradu, kde byly až do příchodu rodičů.

Toto zařízení působilo velmi příjemně, na pedagogickém personálu bylo znát, že má svoji práci velmi rád, panovala zde příjemná pracovní atmosféra. Všichni působili velmi akčně. Škola byla barevná, v klidné části s velkou zahradou. Všude byly práce dětí, včetně zahrady, kde měli perníkovou chaloupku, vyzdobenou keramickými srdíčky, která vyráběly děti. Škola spolupracuje s různými spolky v obci i s místní farou. Díky výuce angličtiny v tomto zařízení, děti dále pokračují s angličtinou na základní škole, již od první třídy.

Městská mateřská škola v několika budovách

Další předškolní zařízení je ve městě, které má přibližně 10.000 obyvatel. Kapacita zařízení je 440 dětí. Ty jsou rozmístěny v sedmi budovách v různých částech města. Počet pedagogických pracovníků je 36, provozních zaměstnanců je 22. Kapacita školy je plně vyčerpána. Přibližně 80 dětí nebylo umístěno. Umístění dětí v obdobných zařízeních v okolních obcích, je velmi složité i zde je nedostatek volných míst, spíše žádné. Provozní doba zařízení je od 6:00 do 16:30 hodin. V každé budově je jiný počet oddělení. Převažuje rozdělení dětí podle věku. Motto vzdělávacího programu je:

„DĚTSKÝ SVĚT PLNÝ BAREV“. Snahou je připravit dětem co nejpestřejší nabídku činností, podnětné, různorodé prostředí a takové podmínky, aby se nerozvíjely v sebevědomé jedince, dobře připravené pro další život.

Režim je velmi podobný předchozím zařízením, která jsem navštívila. Volná hra dětí od příchodu do deváté hodiny, svačina, organizovaná činnost, pobyt venku, oběd, spánek a klidový režim, svačina, pobyt na zahradě nebo v kroužku, který škola organizuje. Ve třídě, kterou jsem navštívila, bylo 21 dětí z 28. Při příchodu se děti přivítaly s učitelkou a hrály si dle svého uvážení. Velký výběr stavebnic a různých hraček, malá plastová skluzavka, čtvercová ohrádka plná malých barevných, plastových míčků. Jak říkala vyučující, každé dítě má ráno jednu oblíbenější hračku nebo činnost. Po svačině, ke které byl chleba, máslo, strouhaný sýr, šly děti zpívat ke klavíru, procvičily si písničky, které si připravily na vystoupení pro seniory v místním penzionu. Potom cvičily. Zpočátku bez náčiní, později si přibraly švihadla. Předklony, záklony, se švihadlem, bez švihadla. Cviky na kolenou i na zádech. Některým to šlo výborně, těm méně šikovným pomáhala paní učitelka. Dále následovala procházka, cílem bylo posbírat co nejvíce kaštanů a jiných lesních plodů, na výrobu zvířátek. Škola je u lesa, splnit tento úkol nebylo pro děti těžké, brzy byl košík plný kaštanů, žaludů, šišek a někteří trhali i šípky, ač se snažili, přece jenom se trochu popíchali. Paní učitelka pofoukala, zalepila a bylo po pláči. Po dvou hodinách strávených venku se děti vrátily zpět, převlékli se, poobědvaly čočkovou polévku, brambory a pečené maso a salát z červené řepy, ten jim moc nechutnal, ani polévka se nesetkala s velkým ohlasem. Hlavním důvodem je, dle slov učitelky, že dětem rodiče doma luštěniny vaří málo, ony to neznají, a proto nechtějí jíst. Následovala příprava ke spánku, převléci do pyžama a uložit se do své postele. Ke spaní se četl Ferda Mravenec. Bílá místnost s modrými závěsy, stejné postele i povlečení a na jedné stěně spící myšky. Motiv myšky je i v ostatních prostorách, protože jsme ve třídě „myšky“. Na stěnách je myš obědvající, zpívající, cvičící, se štětcem v ruce, s kostkami, kočárkem a mnoho dalších. Samozřejmě zde byly vystaveny i práce dětí, které vyrábějí. Až se děti, které spaly, probudily a posvačily, šly si hrát, 8 jich odešlo do keramického kroužku, který probíhá ve vedlejší třídě a je součástí vzdělávacího programu školy. Postupně přišly děti z vedlejšího oddělení a průběžně odcházely domů. Škola je v klidném prostředí v blízkosti lesa, poblíž je i potok. Zahrada je v jedné části do kopce a jsou zde velmi šikovně umístěny skluzavky. Jsou zde dvě pískoviště, různé dřevěné prolézačky, houpačky, houpadla a asfaltová plocha pro jízdu na koloběžce. 21 upovídaných dětí, které si celý den povídaly mezi sebou nebo s paní učitelkou, dva kluci,

kteří byli více hluční než ostatní, ale když je vyučující zabavila, tak byl chvíli klid. Po chvíli bylo potřeba najít další činnost a oni byly rádi.

Ve škole ještě probíhá kroužek sportovní, výuka angličtiny a logopedie. Vždy po spánku dětí v určený den v týdnu. Obě paní učitelky byly starší, s dlouholetou praxí. Profesionálky na svém místě. Zbývající třídy se jmenovaly zajíčci a ježci. Vybavením a výzdobou se podobaly třídě, ve které jsem byla.

Městská mateřská škola vícetřídní

Mateřská škola se nachází v jedné městské části velkého města. Kapacita školy je 177 dětí, které jsou rozděleny do 7 tříd, z nich jedna je speciální, se zaměřením na poruchy řeči a je v ní pouze 15 dětí. Čtyři třídy jsou věkové smíšené a dvě určené pro předškoláky. Školní vzdělávací program je zaměřen na rozvoj celé osobnosti dítěte. Na základě vlastní zkušenosti probudit zájem objevovat, dívat se kolem sebe a naslouchat. Podporovat komunikativnost, spontaneitu.

Motto zní:“ Pomoz mi, abych to dokázal“. I v tomto předškolním zařízení probíhá výuka anglického jazyka a to pravidelně každý den ve třídě předškoláků po dobu 25 minut. Děti se seznamují se angličtinou přirozenou metodou s využitím her, říkadel a básniček. Škola má 17 pedagogických pracovníků a 10 provozních pracovníků. Provozní doba je od 6:00 do 17:00. Každá třída má v názvu nějaké zvíře. Režim školky je časově shodný s obdobnými zařízeními. Hlavní vzdělávací činnost probíhá v dopoledních hodinách. Děti mohou navštěvovat kroužek keramiky a sportovní kroužek, který probíhá v odpoledních hodinách a rodiče si hradí jeho provoz. Děti se do třídy scházely postupně, největší nápor dětí byl okolo 8 hodiny, kdy přišlo 15 dětí. Hned po svačině si připravily prostor na modelování. Z plastelíny modelovaly zvířátka. Každý měl vymodelovat ježka, jehož vzor měla učitelka připravený a výroba dalších dvou zvířat byla plně v kompetenci dětí. Brzy bylo vymodelováno 21, každý byl jiný a originální. U dalších zvířat to bylo trochu složitější, někdo vymodeloval vlastní zvíře, někdy soused okopíroval práci svého kolegy. Celkem se vyrobilo 10 hadů, 8 koček, 5 psů, 6 šneci, 2 sloni, 6 berušek, 4 housenky, 3 koně. Někdo vyrobil více zvířat, než bylo zadáno, u 8 zvířat bylo potřeba hodně fantazie, aby bylo poznat co je to za živočicha, ale přesto všechny výtvořky putovaly na výstavu, aby rodiče mohly vidět šikovnost svých dětí. Protože venku opravdu hodně přšelo, zůstaly děti ve škole a cvičily podle paní učitelky, potom si postavily dráhu z laviček a chodily po ní různými způsoby. Jako čáp, jako medvěd, kočka, šnek, housenka, a jiné. Vždy začínalo jiné dítě a bylo zajímavé pozorovat, jak některé děti kopírují svého předchůdce, jiné měli

vlastní styl. Potom prolézaly tunelem a skákaly do obručí. Obruče ještě využily ke hře: „škatule, hýbejte se“. Dopoledne uběhlo velmi rychle, byl čas oběda. Špenátová polévka a zapečené těstoviny. Potom si předškoláci vyčistili zuby a šli za ostatními dětmi poslouchat pohádky. Postele s plyšovou hračkou, osvětlení ve tvaru hvězd, na stěnách namalovaná souhvězdí. Opět jinak pojatý interiér ložnice. Po odpolední svačině si děti malovaly nebo hrály dle vlastního uvážení. Opravdu velká škola, v určitém okamžiku se ráno sešlo v šatně poměrně hodně dospělých a bylo zajímavé pozorovat, jak někdo dítě převlékne a předá učitelce, některý rodič trpělivě čeká, až se dítě převleče. Na některých rodičích byla vidět netrpělivost, spěchali do práce, ale nechali dítě samo převléknout, jak to radí ve škole. Některé děti dostaly pusu na rozloučenou, někdy si jen zamávali. Bylo vidět, že v každé rodině je to jiné. Někteří rodiče neodpověděli na pozdrav příchozího rodiče. Působilo to velmi neosobně. Mohla to být jen náhoda. Rodič se zabýval péčí o dítě a mohl pozdrav neslyšet. Jinak je škola barevná, opravená, vyzdobená podle ročního období. Ač je ve velkém městě, tak je v klidném prostředí, neruší ji ruch silnice. V okolí je dostatek zelených ploch, kam je možné s dětmi chodit na procházky, poblíž je i řeka a malá zahrádkářská kolonie, kde je možné pozorovat růst ovoce a zeleniny.

Soukromá mateřská škola

Je ve městě, které má asi 8.000 obyvatel. Kapacita školy je 20 dětí, ve věku od 2 do 7 let. Personál tvoří tři vystudovaní pedagogové. Je v nově postaveném domě, vše působí čistě a svěže. Prostor je rozčleněn stejně jak v klasické škole: herna, jídelna, ložnice, šatna, prosto pro výdej jídla, toalety a záchody. Provoz začíná v 7:00 a končí v 17:00. Celodenní provoz stojí rodiče 6.500 Kč. Ve školce bylo 15 dětí, 8 na celý den, 7 dětí půjde, po obědě domů. Více než polovina byly děti ve věku 2 -3 roky. Kdy rodiče pracují. Škola měla sestavený režim podobně jako klasické školy. Do svačiny si děti hrály, po svačině modelovaly a potom šly na procházku k rybníku. Tím, že zde byly převážně menší děti, bylo potřeba častěji potřebná výpomoc při oblékání, u jídla i na toaletě. Protože v této škole hodně času věnují hudební výchově a jazykové výchově, tak bylo zajímavé vidět děti, jak si na procházce prozpěvují. U rybníka si anglicky ukazovaly barvy. Po návratu následoval oběd a spánek dětí. Opravdu všechny děti u čtení pohádky usnuly. Velmi příjemné prostředí, velmi aktivní učitelé, kteří vědí jak děti zaujmout a zabavit. Individuální přístup, malá skupina dětí. Výborná volba pro rodiče, kteří si to mohou z finančního hlediska dovolit.

Mateřská škola Waldorfská ve velkoměstě

Kapacita školky je 84 dětí, které jsou rozděleny do tří smíšených oddělení. Pracuje zde 6 pedagogů, 2 asistenti pedagoga a 3 nepedagogičtí zaměstnanci. Třídy jsou vybavené v duchu Waldorfské, teplé barvy na stěnách. Dřevěný nábytek, dřevěné hračky, závěsy z přírodních materiálů. Oproti běžným školám působí skromnějším dojmem. Provozní doba je od 8:00 do 16:00. Děti se do 8 hodin schází pouze v jedné třídě, kde si hrají, povídají. Teprve potom se rozcházejí do jednotlivých tříd. Ve třídě se ráno navzájem přivítaly, pověděly si, co se bude, tento den dít. V plánu byla návštěva dětského loutkového divadla. Po svačině, ke které byl tmavý chléb s Lučinou, se děti převlékly a jely městskou hromadnou dopravou do divadla, zvládly přestup z jedné tramvaje do druhé. Cestou pozorovaly okolí a hlídaly si paní učitelku. V divadle nebylo poznat, ze které školky jednotlivé děti jsou. Reagovaly na herce i loutky, které byly na jevišti. Potom následovala cesta zpět, ale jinou cestou. Ve škole si ještě před obědem povídaly o divadle. K obědu, byl vývar a rajská omáčka s masem a těstovinami. Po obědě si šly odpočinout a poslechnout četbu paní učitelky. Odpoledne byly děti na zahradě. Tím, že jedna třída byla v divadle, tak nebylo úplně možné shlédnout běžný den, v tomto zařízení. Celkově působilo tiše a klidně.

Vyhodnocení :

Pro vyhodnocení prováděného výzkumu jsem použila metodu řízeného rozhovor, který byl se souhlasem dotazovaných nahráván na diktafon a po pořízení písemného přepisu smazán. Jako nejvhodnější se mi jevil kvalitativní výzkum, který nečiní přesná srovnání a je u něho možné využít rozhovor a pracovat s dojmy a poznámkami.

Rozhovor s pedagogy jednotlivých zařízení

Co vás nejvíce trápí v tomto roce?

Všichni, až na soukromou školu, odpověděli, že je to velký počet dětí ve třídě. Který omezuje možnosti individuálnějšího přístupu k dítěti.

Jaká je spolupráce se zřizovatelem?

Neodpovídali ze soukromé školy. Ostatní si chválili spolupráci se zřizovatelem. Jeho snahu maximálně vyjít vstříc předškolní zařízení, vzhledem k velkému počtu dětí. Přáli by si lepší plánování, s ohledem na budoucí počet dětí v mateřské škole.

Jak složitá je práce ředitele MŠ?

Je to pedagog, manažer, logistik, ekonom, psycholog, člověk tisíce funkcí.

Co oceňujete na dětech v MŠ?

Rozumí elektronice, více komunikují, jsou sebevědomí a bezprostřední.

Co děti neumí?

Mluvit, mají logopedické problémy, chybí jim slovní zásoba, Poměrně značná část dětí nerespektuje rodiče.

Jak jste spokojeni s Vaším ŠVP?

Jsme spokojeni, je vytvořený na míru naše zařízení, spolupracovaly jsme na jeho tvorbě, na nedostatky upozorňujeme a upravujeme je dle potřeby.

Rozhovor s 60 rodiči

Oslovila jsem 60 náhodných rodičů v mateřských školách, ve kterých jsem byla na exkurzi. V každém zařízení to bylo 10 respondentů a těm jsem položila těchto 5 otázek:

1. Bylo obtížné získat místo v MŠ
2. Podle čeho jste vybírali předškolní zařízení?
3. Kde jste získali informace o mateřské škole?
4. Byl pro vás důležitý vzdělávací program ve vybraném zařízení?
5. Co se vám líbí a nelíbí ve školce?

Opět se jako nejvhodnější metoda jevil rozhovor. Odpovědi byly bezprostřední, dotazovaní odpovídali se zájem, u některých bylo možné vyzorovat, že jsou s daným předškolní zařízení velmi spokojeni. S jejich souhlasem, byl rozhovor zaznamenáván a následně přepsán a zápis znehodnocen.

Mateřská škola jednotřídní na vesnici.

Ot.1

2 rodiče – museli jsme čekat asi půl roku, až začne nový šk. rok

8 rodičů – děti se narodily ve třetím čtvrtletí, čekali jsme jen na dosažení 3 let

Ot.2

1 rodič – podle místa bydliště

9 rodičů- nebyla jiná volba, z toho 3 odpověděli, že by pro ně bylo finančně neúnosné, kdyby jejich dítě mělo navštěvovat MŠ v jiné obci

Ot.3

8 rodičů – od známých a sousedů

2 rodiče- nezjišťovali informace

Ot.4

6 rodičů – nebyl, vím, že se ve škole něco naučí, znám učitelky

2 rodiče – byly jsme se zeptat přímo v zařízení

2 rodiče- nevěděli nic o programech MŠ

Ot.5

3 rodiče- akce pro obec, při adventu, o hodech, nemám negativní zkušenost

2 rodiče- dítě přijde ze školky a má hlad

1rodič – mohlo by být více houpaček na zahradě a zahrada volně přístupná

2rodiče – žádné výhrady ani klady

2 rodiče- výzdoba ve školuje pěkná, nevyhovuje otvírací doba

Dvoutřídní vesnická mateřská škola

Ot.1

3 rodiče – ano, téměř rok, jedna matka z důvodu neumístění dítěte do MŠ přišla o zaměstnání

7 rodičů – ne

Ot.2

5 rodičů - podle rad a doporučená známých

5 rodičů – informace na internetu a v mateřské škole

Ot.3

6 rodičů -od kamarádů a známých

4rodiče- nezjišťovali informace

Ot.4

7 rodičů -ano hlavně angličtina

1 rodič – ne hlavně, že je dítě ve školce

1rodič- požádal personál MŠ o nahlédnutí

1rodič- nezajímá se o program v zařízení

Ot.5

6 rodičů- prostředí, vybavení, zahrada jsou pěkné, výhrady nemám

2 rodiče- práce, které děti nosí domů a angličtina, dítěti někdy nechutná jídlo

2 rodiče- nemám výhrady, dítě je spokojené

Městská mateřská škola v několika budovách

Ot.1

9 rodičů- velmi obtížné

1 rodič – dítě je předškolák a jsem na rodičovské dovolené

Ot.2

4 rodiče- co nejbliže našeho domu

3 rodiče- chtěli konkrétní paní učitelku

2 rodiče- blízko domu a učitelky

1 rodič- důležité bylo získat místo ve školce

Ot.3

6rodičů – od známých

2 rodiče- MŠ navštěvoval starší sourozenec

2 rodiče-internet, známí, den otevřených dveří

Ot.4

5 rodičů- ano,ale důležitější bylo získat místo ve školce

4 rodiče- jsme rádi že je zde angličtina a plavání

1 rodič -ne

Ot.5

3 rodiče- výzdoba, příjemný personál, mohla by mít otevřeno delší dobu

2 rodiče- nemám žádné výhrady

2rodiče- příjemné učitelky

1 rodič- dítě nechce jít v MŠ, nosí domů pěkné výrobky

2 rodiče- vybavení je pěkné, dítě má hlad po příchodu z MŠ

Městská mateřská škola vícetřídní

Ot.1

8 rodičů – ano, přihlášky jsme dali do několika MŠ

1 rodič - ne, vyšla nám jediná přihláška

1 rodič – ano,chtěli jsme mít obě děti v jedné MŠ

Ot.2

4 rodiče – v blízkosti zaměstnání

4 rodiče- co nejbliže bydliště nebo zaměstnání

2 rodiče- další sourozenec v MŠ

Ot.3

7 rodičů - na internetu

2 rodiče- známe MŠ je zde starší sourozenec, předtím informace od známých

1 rodič- nezjišťoval informace

Ot.4

7 rodičů – ano, je zde angličtina a plavání

2 rodiče- ano, je zde výuka jazyka

1 rodič- vyhovuje mi

Ot.5

3 rodiče- mohlo by být více atrakcí na zahradě, uvnitř je škola pěkná

2 rodiče- vybavení i výzdobce pěkná, zatím nemám špatnou zkušenost

1 rodič- raději jim dám peníze než nosit kapesníky, ubrousky, hrníčky,...

1 rodič – někteří rodiče jsou divní, dítěti se zde líbí a to je důležité

1 rodič- více barev venku, uvnitř to je dobré, pořád něco kupujeme

2 rodiče – dítěti nechutná jídlo

Soukromá mateřská škola

Ot.1

10 rodičů – ne bylo

Ot.2

8 rodičů- jediná volná soukromá MŠ

2 rodiče- volná MŠ blízko zaměstnání

Ot.3

7rodičů- na internetu a v MŠ

3 rodiče – v MŠ

Ot.4

6 rodičů- jsme rádi, že je zde angličtina

4 rodiče- ne

Ot.5

7 rodičů- přístup pedagogů k dětem, informovanost

2 rodiče- velmi domácí prostředí

1 rodič- jsem spokojený

Mateřská škola Waldorfská ve velkoměstě

Ot.1

7 rodičů- ano, kapacita je malá

2 rodiče –ano, už zde máme další dítě

1 rodič – podali jsme přihlášku a vyšlo to

Ot.2

7 rodičů- podle zaměření

1 rodič- blízko bydliště

2 rodiče- blízko zaměstnání a vyhovuje mi zaměření

Ot.3

6 rodičů - od známých

3rodiče- od známých a internet

1 rodič- internet

Ot.4

8 rodičů- ano

1 rodič – ano, vyhovuje mi i blízkost u bydliště

1 rodič- teprve se seznamuji s programem

Ot.5

7 rodičů- vybavení, přístup pedagogů

2 rodiče- přístup pedagogů

1 rodič- příjemná atmosféra, interiér

Pokud, si vyhodnotíme odpovědi, na jednotlivé otázky, můžeme konstatovat, že pro většinu rodičů, bylo obtížné získat místo v předškolním zařízení. Ve výhodě byly rodiče soukromého zařízení.

Výběr předškolního zařízení v malých obcích ovlivňuje to, že zde není jiné zařízení. Ve větším městě rodiče preferují blízkost bydliště nebo zaměstnání, stejně tak i ve velkoměstě. Hlavním zdrojem informací o mateřské škole, jsou známí, kamarádi a informace na internetu. Zájem o vzdělávací program stoupá s velikostí měst. Většině rodičů se mateřské školy líbí, jak svým interiérem, tak i exteriérem. Rodiče oceňují přístup pedagogů, zvláště u alternativní školy a soukromého zařízení.

Nejsem si jistá, jestli se mi dostatečně podařila objasnit rozdíl mezi klasickým a alternativní vzděláváním dětí. Všechna tato zařízení směřují k jedinému cíli, přispět k harmonickému rozvoji jedince. Každé zařízení používá jinou metodu, jiné prostředky.

Děti vyrůstají v různých rodinách, rodiče mají nějaká očekávání, touhy a představy a k tomu jim může pomoci i výběr předškolního zařízení s určitým vzdělávacím programem, který ji bude vyhovovat, bude splňovat jejich očekávání v oblasti předškolního vzdělávání jejich dítěte.

ZÁVĚR

Rozdíl mezi školním zařízením v malé obci a ve městě se hledá jen těžko. Pokud jsou obě školy zařazeny v rejstříku škol, platí pro ně stejné vyhlášky a zákony, tzn. škola má hernu, jídelnu, prostor na odpočinek a ostatní zázemí potřebné k fungování tohoto zařízení i velikost zahrady odpovídá velikosti školy. Musí dodržovat spotřební koš, který zajišťuje vyvážené množství potravin v daném měsíci, vhodných pro zdravý vývoj dítěte. O tom, jak je uvnitř zařízená škola, se stará personál, vše záleží na jeho šikovnosti a kreativitě. Velké mateřské školy mají více dětí, vyberou více peněz od rodičů ve formě měsíčního příspěvku, z toho ale zároveň vyplívají větší náklady. Na vesnicích jsou si lidé blíží, je běžná „sousedská výpomoc“ a ta nic nestojí, vždyť to dělám pro svoje děti, které mi toto zařízení navštěvují. Odlišností vesnických škol bývá menší počet dětí, většinou bývají jednotřídní, proto jsou pohromadě děti tříleté i předškoláci, to klade větší nároky na učitelku při přípravě programu. Tím, že je skupina věkově nesourodá, tak starší většinou pomáhají mladším, mladší chtějí umět to, co umí předškoláci. U škol ve městech, je větší možnost kulturního vyžití, lepší dostupnost různých kulturních i sportovních zařízení.

Dětský svět je vlastně zmenšený svět dospělých. Nejvíce je to vidět právě v předškolním zařízení. Zde, je vše zmenšené a malé. Malé stoly a židle, menší talíře i menší přístroje, zmenšenina kuchyňské linky, včetně nádobí. Kočárek s panenkou, nákladní auto nářadí. Proto se zde, výrazně častěji používají zdrobněliny. Školka je svět, přizpůsobený velikosti dítěte. A je to tak více než 200 let a s drobnými změnami to tak bude i dále.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Smolková, T. Dítě v úctě přijmout. 1. vyd. Praha: Maitrea, 2007, s. 112
2. Jůva, V. Stručné dějiny pedagogiky. 1. vyd. Brno: Paido, 1997, s. 76
3. ISBN 80-85931-43-5
4. Mertin, V. Psychologie pro mateřské školy. 1. vyd. Praha: Portál, 2003
5. Kern, H. Přehled psychologie. 2. vyd. Praha: Portál, 1999
6. ISBN 80-7178-426-5
7. Svobodová, E. a kol. Vzdělávání v mateřské škole, školní a třídní vzdělávací program. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-9
8. Vošáhliková, T. Ekoškolky a lesní mateřské školy. 1. vyd. Praha: MŽP, 2010, s. 71 ISBN: 978-80-7212-537-1
9. s. 71 ISBN: 978-80-7212-537-1
10. <http://leccos.com/index>.
11. <http://www.montessoricr.cz/>
12. <http://www.iwaldorf.cz>
13. <http://www.idnes.cz> 13.11.2012
14. <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>
15. Učební text PF JČU, E. Svobodová, Tvoříme pravidla v mateřské škole, 2012

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ŠVP Školní vzdělávací program.

MŠ Mateřská škola.

Ot. Otázka.

LMŠ Lesní mateřská škola

